

פני החברה בישראל מס' 6 | ישראל מאין ולאן?

חינוך והשכלה

פרק

4

א. מבוא

חינוך והשכלה הם אבני דרך משמעותיים בחייו של הפרט, העשויים לעצב תפיסת עולם, לבנות מודעות חברתית ולסייע בקבלת החלטות בתחום האישי והמקצועי. מדיניות החינוך בישראל שואפת להקנות ידע ומיומנויות, להרחיב את מעגל הלומדים בכל דרגי החינוך, לצמצם נשירה בקרב תלמידים ולהעלות את רמת ההשכלה בכלל האוכלוסייה.

במהלך 64 שנות קיומה של מדינת ישראל חלו שינויים משמעותיים ברמת ההשכלה של תושביה, במבנה מערכת החינוך ובהיקפה. רמת ההשכלה של האוכלוסייה הושפעה, בין היתר, מגלי העלייה הגדולים ומרמת ההשכלה של העולים ארצה. בעקבות כך, מערכת החינוך הייתה חייבת להתאים את עצמה לגידול באוכלוסייה ולהטרוגניות שלה. בהתאם לנושא של דוח פני החברה הנוכחי, עוסק פרק זה בשינויים שחלו ברמת ההשכלה במשך השנים ומוצגות בפרק גם תחזית תלמידים לעתיד.

המדדים שנכללו בפרק זה:

1. מספר הלומדים במערכת החינוך.
2. הישגים בבחינות הבגרות.
3. המשך לימודים גבוהים של מסיימי תיכון.
4. נשירה מבתי ספר שבפיקוח משרד החינוך ומעבר תלמידי כיתות ז-יב שנשרו, למסגרות לימוד אחרות.
5. תחזית תלמידים.
6. השכלה גבוהה, כולל השוואה למדינות ה-OECD.

ב. מונחים, הגדרות והסברים

1. כללי

חינוך עברי: במערכת חינוך זו שפת ההוראה היא עברית. תלמידי החינוך העברי מסווגים לפי פיקוח. **פיקוח בחינוך העברי:** הכוונה לזיקה לחינוך דתי בבתי הספר של החינוך העברי; הפיקוח הממלכתי, הפיקוח הממלכתי-דתי והפיקוח החרדי.

בחינוך העל-יסודי מערכות הפיקוח הן: כללי, מינהל חינוך דתי וחרדי.

חינוך ערבי: במערכת חינוך זו שפת ההוראה היא ערבית. מערכת זו כוללת את בתי הספר הרשמיים ואת בתי הספר הבלתי רשמיים שבפיקוח משרד החינוך, בתי הספר הממשלתיים ובתי הספר של סוכנות הסעד והתעסוקה במזרח ירושלים. לא כולל מוסדות פרטיים במזרח ירושלים שאינם בפיקוח משרד החינוך. הנתונים המוצגים בפרקים הנוגעים ללימודים בגיל בית ספר אינם כוללים את אוכלוסיית ערביי מזרח ירושלים מאחר שחלקם לומדים במוסדות לימוד פרטיים, אשר אין ללמ"ס מידע מפורט עליהם.

תלמידי החינוך הערבי מסווגים בפרסום זה לפי דת (מוסלמים, נוצרים ודרוזים) ולפי מגזר.

מגזר בחינוך הערבי: החינוך הערבי נחלק לארבעה מגזרים: ערבי, דרוזי, צירקסי ובדווי. לכל מגזר יש תכנית לימודים המייחדת אותו.

אשכול חברתי-כלכלי: ערך הממד החברתי-כלכלי עבור כל רשות מקומית חושב על סמך סדרת המאפיינים לכל אחת מהרשויות המקומיות (עיריות, מועצות מקומיות ומועצות אזוריות). הממד משקף את הרמה החברתית-כלכלית של האוכלוסייה בשנת 2008. לאחר קבלת המדדים, סווגו הרשויות המקומיות ל-10 אשכולות, כאשר אשכול 1 מציין את הרמה החברתית-כלכלית הנמוכה ביותר ואשכול 10 – את הרמה הגבוהה ביותר.

קבוצת אוכלוסייה: אוכלוסיית היהודים ואחרים כוללת יהודים, נוצרים לא-ערבים, בני דתות אחרות וללא סיווג דת במשרד הפנים; האוכלוסייה הערבית כוללת מוסלמים, נוצרים-ערבים ודרוזים.

2. הישגים של תלמידי כיתות יב בבחינות הבגרות

אוכלוסייה: תלמידי כיתות יב בשנות הלימודים תש"ס-תשע"א (1999/2000-2010/11).

נתיב לימוד: נתיב הלימוד האישי של התלמיד, כפי שרשם בקובץ התלמידים של משרד החינוך.

מגמת לימודים: מגמת הלימודים של התלמיד כפי שברשמה באותו קובץ תלמידים.

מגמה עיונית-מדעית: מגמה המיועדת לתלמידי הנתיב העיוני שמקצוע הבחירה שלהם הוא כימיה או פיזיקה או ביולוגיה ברמה של 5 יחידות לימוד.

סוגי מגמות: מגמות הנתיב הטכנולוגי מחולקות ל-3 קבוצות ראשיות:

מגמות הנדסיות הכוללות מערכות מחשוב ובקרה, מערכות מחשבים, מערכות אלקטרוניות, תכנון ותכנות מערכות, מערכות ביוטכנולוגיות, טכנולוגיה מוכללת, מערכות תעופה, מכטרוניקה, ומכונאות ימית.

מגמות טכנולוגיות הכוללות מערכות תיב"ם וסיב"ם, תחזוקת מערכות מכניות, מערכות מכונאות רכב, מערכות ממוחשבות ברכב, אדריכלות, תכנון הנדסי של מבנים, ניהול הייצור, ניהול השיווק, ימאות, ספינות וחובלים, עיצוב אופנה ותלבושות, עיצוב שיער, קוסמטיקה ואיפור, מערכות טלוויזיה וקולנוע, מערכות צילום, מערכות ימיות, תקשורת אלקטרונית, פרסום ויחסי ציבור, מערכות הספק, פיקוד ובקרה ומערכות בקרת אקלים.

מגמות תעסוקתיות כוללות ניהול משאבי אנוש, חשבונאות, ניהול תיירותי, ניהול מלונאי, סיעוד, מערכות רפואיות, חינוך לגיל הרך, הוראה והדרכה ואומנות הבישול והאפייה המלונאית.

1 בדוח זה הונס מרכיב הפיקוח גם לחלק של השכלה גבוהה - חשוב לציין כי חלק מבתי הספר החרדיים (חב"ד) נמצאים בפיקוח הממלכתי-דתי, ואילו בפיקוח החרדי יש מספר קטן של מוסדות לא-חרדיים להשכלה גבוהה.

דרישות הסף של האוניברסיטאות: כוללות 3 יחידות לימוד במתמטיקה, 4 יחידות לימוד באנגלית ומקצוע ברמה מוגברת (4 יחידות לימוד לפחות), בנוסף לאנגלית.

3. נשירה מבתי ספר של משרד החינוך ומעבר למסגרות לימוד אחרות

תלמיד נושר: תלמיד נחשב לנושר אם עזב את הלימודים במהלך שנת הלימודים תשע"א (2010/11) או במעבר לשנת הלימודים תשע"ב (2011/12).

לא הוגדרו כנושרים: תלמידים שעזבו את הלימודים במהלך שנת הלימודים תשע"א (2010/11) אך חזרו בתשע"ב (2011/12), תלמידים שעזבו לימודים ושהו בחו"ל לפחות 100 ימים ברצף וכן תלמידים שעברו מבית ספר אחד לאחר.

4. השכלה גבוהה

מוסד להשכלה גבוהה: מוסד אשר הוכר על ידי המועצה להשכלה גבוהה והוסמך להעניק תואר אקדמי. יש ארבעה סוגי מוסדות: אוניברסיטאות, האוניברסיטה הפתוחה, מכללות אקדמיות ומכללות אקדמיות לחינוך. עיקר הממצאים על סטודנטים אינם מתייחסים לאוניברסיטה הפתוחה, להבדיל מהממצאים על מקבלי תארים.²

מכללה אקדמית: מוסד אשר הוכר על ידי המועצה להשכלה גבוהה והוסמך להעניק תואר אקדמי.

שיעור למידה: מספר הסטודנטים מתוך כל האוכלוסייה באותה קבוצת גיל.

סטודנט: תלמיד במוסד לחינוך גבוה הלומד לקראת תואר או תעודה אקדמיים מוכרים על ידי המועצה להשכלה גבוהה. לא נכללו תלמידים שביטלו הרשמתם עד למועד העדכון של הקובץ.

הנתונים לא כוללים סטודנטים במוסדות לא אקדמיים אשר אינם מוכרים על ידי המועצה להשכלה גבוהה וסטודנטים בשלוחות של מוסדות לחינוך גבוה מחו"ל.

מקבל תואר/תעודה: כל מי שקיבל תואר המוכר על ידי המועצה להשכלה גבוהה. מי שקיבל שני תארים, או גם תואר וגם תעודה אקדמית בשנה הנסקרת, נספר פעם אחת בלבד – כמקבל תואר. מקבל תואר נחשב לאחר טקס הענקת התארים של אותה שנה.

תחום לימוד: מקצועות הלימוד קובצו לפי התחום המדעי שאליו הם משתייכים. מי שלמד או סיים את לימודיו בשני מקצועות לימוד, מוין לפי התחום של מקצוע הלימוד המופיע ראשון בקובץ המוסד. תחומי הלימוד המוצגים בפרק זה הם: מדעי הרוח (לא כולל מקצועות החינוך), חינוך והכשרה להוראה, מדעי החברה, עסקים ומדעי הניהול, משפטים, רפואה, מקצועות עזר רפואיים, מדעי הטבע ומתמטיקה, חקלאות והנדסה.

² האוניברסיטה הפתוחה היא מוסד ייחודי בנוף האקדמי בישראל, אין בה תהליך מועמדות ללימודי תואר ראשון. הקבלה היא ללא תנאים או דרישות מוקדמות, ואפשר ללמוד בה קורסים בודדים או תכנית לימודים מלאה לתואר "בוגר אוניברסיטה".

הסטודנטים של האוניברסיטה הפתוחה אינם נדרשים להירשם לפקולטה או לחוג לימודים, אלא לקורסים. מי שנרשם לקורס נחשב כסטודנט של האוניברסיטה הפתוחה. בנוסף לסטודנטים הלומדים באוניברסיטה הפתוחה לשם קבלת תואר, יש סטודנטים שלומדים שלא לשם קבלת תואר, לכן האוניברסיטה הפתוחה מוזכרת בנפרד עבור סטודנטים.

ג. מקורות הנתונים

1. **הישגים של תלמידי כיתות יב:** קבצים של תלמידי כיתות יב, נבחנים וזכאים לתעודת בגרות לשנים תש"ס - תשע"א (1999/2000-2010/11).

2. **נשירה של ילדים ובני נוער:**

א. קובץ תלמידים של משרד החינוך - בקובץ רשומים כל התלמידים הלומדים בבתי הספר של משרד החינוך: החינוך היסודי, חטיבת הביניים והחטיבה העליונה; במוסדות לימוד המוגדרים רשמיים - חינוך ממלכתי וממלכתי-דתי, ובמוסדות לימוד המוגדרים מוכרים שאינם רשמיים, הכוללים בעיקר חינוך חרדי.

ב. קובץ תלמידים של משרד התעשייה, המסחר והתעסוקה (התמ"ת) - בקובץ רשומים תלמידי כיתות ט-יב, הלומדים בבתי ספר לחניכים ובבתי ספר תעשייתיים שבפיקוח משרד התמ"ת, ומשלבים לימודים ועבודה.

ג. קובץ תלמידי ישיבות - בקובץ רשומים תלמידי הישיבות הגבוהות והכוללים המתוקצבים על ידי אגף הישיבות של משרד החינוך (לשעבר משרד הדתות).

3. **השכלה גבוהה:**

א. הנתונים על סטודנטים ומקבלי תארים מהאוניברסיטאות ומהמכללות מבוססים על עיבוד קובצי המוסדות להשכלה גבוהה בישראל. בקבצים מופיעים פרטי הלימודים במוסד האקדמי: התואר, מקצועות הלימוד ונתונים אקדמיים נוספים. הקבצים נאספים מדי שנה מהמוסדות להשכלה גבוהה, פרט לקובץ סטודנטים במכללות האקדמיות להוראה שמתקבל ממשרד החינוך.

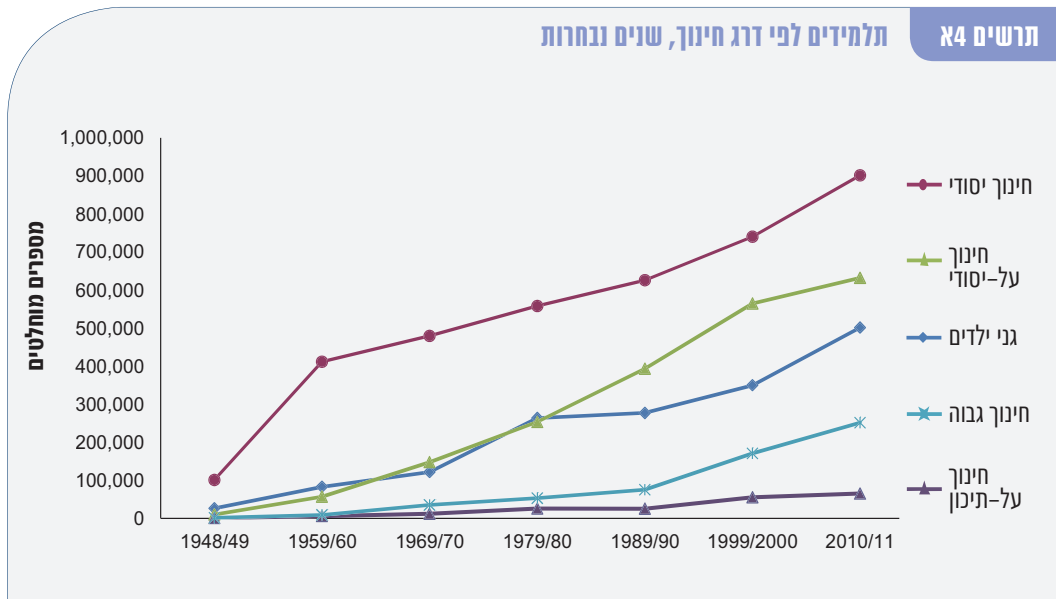
ב. המקור לנתונים הדמוגרפיים הוא קובץ מרשם האוכלוסין. קובץ זה כולל (לגבי אזרחים ותושבים קבועים) בין היתר, את הפרטים הדמוגרפיים הבאים: מין, שנת לידה, קבוצת אוכלוסייה ודת, ארץ לידה, יישוב מגורים.

ג. הממצאים המתייחסים להשוואות הבין-לאומיות, מבוססים על נתונים סטטיסטיים שנמסרו לארגון ה-DCOE ממדינות החברות בארגון זה (כולל ישראל) ועל נתונים ממדינות נוספות. ה-DCOE מבצע על אותם נתונים עיבודים סטטיסטיים נוספים על מנת ליצור מדדים הניתנים להשוואה בין המדינות, בהתאם למטרותיו של הארגון. מדדים אלו מופיעים מדי שנה בספטמבר בפרסום Education at a Glance.

ד. מחצאים עיקריים

1. לומדים במערכת החינוך

מספרם של התלמידים בכלל דרגי החינוך גדל מכ-141 אלף בשנת תש"ט (1948/49) לכ-2 מיליון ויותר בשנת תשע"א (2010/11). גידול זה במספר התלמידים נובע בחלקו מריבוי טבעי של האוכלוסייה ומקליטת עלייה. חקיקת חוק חינוך חובה (עד כיתה י') והרחבתו של חוק זה עד כיתה יב היו אף הם גורמים חשובים בפיתוח מערכת החינוך בישראל ובהשתתפות הגבוהה במסגרות הלימוד השונות. הגידול במספר התלמידים בין השנים הנ"ל בולט במיוחד בחינוך היסודי, בחינוך העל-יסודי ובחינוך הגבוה.

בשנת הלימודים הקודמת, תשע"ב (2011/12), למדו 924,010 תלמידים בחינוך היסודי, עוד 268,520 למדו בחטיבות הביניים ו-374,541 למדו בחטיבות העליונות. כ-72.7% מתלמידי החינוך היסודי למדו בחינוך העברי, כ-19.3% בחינוך הערבי, כ-6% בחינוך הברדווי ועוד כ-2% בחינוך הדרוזי. בגני ילדים ציבוריים ועירוניים (כולל מעונות יום) ביקרו בתשע"ב 507,157 ילדים.

מספר תלמידי החינוך היסודי עלה בעשור האחרון ב-18.9% בחינוך העברי וב-27% בחינוך הערבי. לעומת זאת, בחינוך העל-יסודי מספר התלמידים בחינוך העברי לא עלה, ואף ירד ירידה קלה, לעומת עלייה של כ-53.9% בחינוך הערבי (לוח 4.1).

תלמידים, לפי מגזר ודרג חינוך, תשס"ב (2001/02), תשע"ב (2011/12)

לוח 4.1

שנה	חינוך עברי			חינוך ערבי		
	יסודי	חטיבת ביניים	תיכון	יסודי	חטיבת ביניים	תיכון
תשס"ב (2001/02)	564,925	192,500	287,249	198,510	52,236	55,234
תשע"ב (2011/12)	671,908	190,142	287,547	252,102	78,378	86,994

כ-58.4% מתלמידי החינוך העברי למדו בפיקוח ממלכתי, 18.4% למדו בפיקוח ממלכתי-דתי, ו-23.2% למדו בפיקוח החרדי.

שיעור התלמידים העולים במערכת החינוך הולך ופוחת עם השנים. בחינוך היסודי מהווים ילידי חו"ל 5.6% בלבד מקרב התלמידים בחינוך העברי, לעומת 9.4% בחטיבת הביניים ו-11.9% בחטיבה העליונה.

בכיתה א למדו בתשע"ב 145,374 תלמידים, מהם 73.9% בחינוך העברי. כ-54.5% מתלמידי כיתה א בחינוך העברי למדו בפיקוח הממלכתי, 19.2% למדו בפיקוח הממלכתי-דתי, ו-26.3% למדו בפיקוח החרדי.

2. הישגים בבחינות הבגרות

א. כללי

בשנת הלימודים תשס"א (2010/11) הגיע שיעור הזכאים לתעודת בגרות בחינוך העברי ובחינוך הערבי ל-57% מבין תלמידי כיתות יב. שיעורי הזכאים בנתיבים העיוני והטכנולוגי היו דומים מאוד: 57% לעומת 56% בהתאמה.

נתונים אלה מלמדים כי בסוף העשור הראשון של שנות ה-2000 נסגרו פערים שהיו קיימים לאורך שנים בשיעורי הזכאים לתעודת בגרות, בין הנתיבים העיוני והטכנולוגי. בחינוך העברי הצטמצם בהדרגה הפער שעמד ב-2000 על 24 נקודות אחוז לטובת הנתיב העיוני (64% לעומת 40% בהתאמה) לכדי 2 נקודות אחוז בלבד ב-2011 (59% לעומת 57% בהתאמה), ואילו בחינוך הערבי התהפך היחס מפער של 20 נקודות אחוז לטובת הנתיב העיוני ב-2000 (48% לעומת 28% בהתאמה) לפער של 2 נקודות אחוז לטובת הנתיב הטכנולוגי ב-2011 (49% לעומת 51% בהתאמה).

תרשים 14 פערים באחוז הזכאים לתעודת בגרות מבין תלמידי כיתות יב, בין הנתיב העיוני לנתיב הטכנולוגי, לפי מגזר, שנים ונחרות

ב. תמורות בחטיבה עליונה

בד בבד עם סגירת הפערים בשיעורי הזכאות בין נתיבי הלימודים, חלו בחטיבה העליונה כמה תמורות משמעותיות שהיו קשורות זו בזו:

- שינויים מבניים וחלוקה לסוגי מגמות בנתיב העיוני ובנתיב הטכנולוגי
- שינויים בהרכב אוכלוסיית התלמידים שלמדו בנתיבים אלה:
- עלייה בחלקם של תלמידי החינוך הערבי שלמדו במסגרת הנתיב הטכנולוגי
- עלייה בחלקן של הבנות שלמדו במסגרת הנתיב הטכנולוגי.

ב.1. שינויים מבניים

החל ב-2005 הונהגה רפורמה במבנה נתיבי הלימודים והם חולקו לסוגי מגמות, בהתאם לנושאי ההתמחות ולרמת הדרישות.

מידה רבה של הטרוגניות בתכני הלימודים וברמת הישגי התלמידים התקיימה תמיד, הן בנתיב העיוני והן בנתיב הטכנולוגי;³ אך החלוקה שנעשתה במסגרת הרפורמה מאפשרת להבחין בין סוגי המגמות ולבחון אותן לפי הישגי תלמידיהן. בסעיף זה מוצגים סוגי המגמות הן לפי המדדים הבסיסיים של בחינות הבגרות (שיעורי נבחנים, זכאים לתעודת בגרות ועומדים בדרישות הסף של האוניברסיטאות) והן לפי מדדי איכות תעודת הבגרות.

בנתיב העיוני הונהגה חלוקה למגמות לימוד, שהגדולה מביניהן היא **המגמה העיונית-מדעית**.⁴ מגמה זו מיועדת לתלמידים שמקצוע הבחירה שלהם הוא כימיה או פיזיקה או ביולוגיה ברמה של 5 יחידות לימוד. תלמידים אלה נחשבים לבעלי יכולת גבוהה עם פוטנציאל לקבלת תעודת בגרות העומדת בדרישות הסף של האוניברסיטאות ולהמשך לימודים במוסדות ההשכלה הגבוהה.

בנתיב הטכנולוגי חולקו מגמות הלימוד ל-3 קבוצות ראשיות לפי סוג:⁵

- מגמות הנדסיות
- מגמות טכנולוגיות
- מגמות תעסוקתיות.

המגמות ההנדסיות כוללות מגמות כגון אלקטרוניקה, מכטרוניקה, תכנה, ביוטכנולוגיה ועוד. גם תלמידי מגמות אלו נחשבים לבעלי יכולת גבוהה, עם פוטנציאל לתעודת בגרות העומדת בדרישות הסף של האוניברסיטאות ולהמשך לימודים במוסדות ההשכלה הגבוהה.

הרפורמה יושמה לראשונה על תלמידי כיתות י ממחזור לימודים תשס"ה (2004/05), ששנת היעד שלהם לבחינות הבגרות ולסיום התיכון הייתה 2007.

בשנת הלימודים תשע"א (2010/11) למדו 14% מבין תלמידי כיתות יב במגמה העיונית-מדעית שבמסגרת הנתיב העיוני, 12% למדו במגמות ההנדסיות, 14% - במגמות הטכנולוגיות ו-9% למדו במגמות התעסוקתיות.

יש לציין, כי מאז הנהגת הרפורמה משקלם היחסי של תלמידי המגמה העיונית-מדעית והמגמות ההנדסיות היה גבוה יותר בחינוך הערבי מאשר בחינוך העברי. בנוסף לכך, בעוד שבחינוך העברי נשמר לאורך שנים משקלם היחסי של התלמידים בכל סוג מגמה, נצפתה בחינוך הערבי מגמה עקבית של עלייה במשקלם של תלמידי המגמה העיונית-מדעית והמגמות ההנדסיות; חלקם של תלמידי המגמה העיונית-מדעית עלה מ-14% ב-2007 ל-21% ב-2011, חלקם של תלמידי המגמות ההנדסיות עלה מ-14% ל-18%, בהתאמה, בעוד שחלקם היחסי של תלמידי המגמות הטכנולוגיות והתעסוקתיות שומר על יציבות.

3 ראו: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (2006). נבחנים בבחינות הבגרות בנתיב הטכנולוגי 2003. לקט ממצאים סטטיסטיים 2. ירושלים: המחבר.

4 בנוסף למגמה העיונית-מדעית כולל הנתיב העיוני את המגמה העיונית הכללית שבה לומדים כ-2/3 מתלמידי נתיב זה, ואת המגמות: מוזיקה, מחול, חינוך, חינוך גופני, חקלאות מדעית, חקלאות אזורית, וחקלאות מוכללת.

5 לפירוט המגמות השייכות לכל סוג ראו סעיף ב, "מונחים, הגדרות והסברים".

כתוצאה מכך, למדו ב-2011 במגמה העיונית-מדעית 21% מתלמידי כיתות יב בחינוך הערבי לעומת 12% מתלמידי החינוך העברי, ובמגמות ההנדסיות למדו 18% לעומת 11%, בהתאמה.

השיעורים הגבוהים ביותר של נבחנים בבחינות הבגרות ושל זכאים לתעודה נמצאו בקרב תלמידי המגמה העיונית-מדעית בנתיב העיוני ובקרב תלמידי המגמות ההנדסיות בנתיב הטכנולוגי. ב-2011 נגשו לבחינות הבגרות קרוב ל-100% מבין תלמידי מגמות אלו. שיעורי הזכאות בחינוך העברי הגיעו בשנה זו ל-91% בקרב תלמידי המגמה העיונית-מדעית ול-81% בקרב תלמידי המגמות ההנדסיות, בהשוואה ל-59% בקרב כלל תלמידי החינוך העברי. שיעורי הזכאות הגבוהים ביותר בחינוך הערבי נמצאו בקרב תלמידי המגמות ההנדסיות והגיעו ל-81%, ובקרב תלמידי המגמה העיונית-מדעית ל-67%, בהשוואה ל-50% בקרב כלל תלמידי החינוך הערבי.

גם שיעורי הזכאים שעמדו בדרישות הסף של האוניברסיטאות היו גבוהים במיוחד במגמות אלו. בחינוך העברי עמדו בדרישות הסף 87% מבין תלמידי המגמה העיונית-מדעית ו-76% מבין תלמידי המגמות ההנדסיות, בהשוואה ל-50% בקרב כלל תלמידי החינוך העברי, ובחינוך הערבי 55% ו-74% בהתאמה, בהשוואה ל-36% בקרב כלל תלמידי החינוך הערבי.

תלמידי כיתות יב, זכאים לתעודת בגרות ועומדים בדרישות הסף של האוניברסיטאות, לפי מגזר, נתיב לימוד וסוג מגמה, 2011

לוח 4.2

עמדו בדרישות הסף של האוניברסיטאות			זכאים לתעודת בגרות			תלמידים			
חינוך ערבי	חינוך עברי	סך הכל	חינוך ערבי	חינוך עברי	סך הכל	חינוך ערבי	חינוך עברי	סך הכל	
מספרים מוחלטים									
7,503	40,240	47,743	10,406	47,386	57,792	20,847	81,011	101,858	סך הכל
אחוז העומדים בדרישות הסף מבין תלמידי כיתות יב			אחוז הזכאים לתעודת בגרות מבין תלמידי כיתות יב			אחוזים			
36.0	49.7	46.9	49.9	58.5	56.7	100.0	100.0	100.0	סך הכל
34.1	51.1	48.3	49.2	59.1	57.4	52.8	66.3	63.5	נתיב עיוני - סך הכל
55.1	86.6	77.0	67.0	90.8	83.6	20.7	12.2	14.0	מזה: מגמה עיונית-מדעית
38.0	46.7	44.4	50.8	57.4	55.7	46.5	32.8	35.5	נתיב טכנולוגי - סך הכל
73.6	75.9	75.2	81.0	80.6	80.7	17.9	10.7	12.1	מגמות הנדסיות
16.0	38.9	34.3	28.2	51.0	46.3	14.0	14.3	14.2	מגמות טכנולוגיות
15.5	21.5	19.5	35.2	37.8	37.0	14.5	7.9	9.2	מגמות תעסוקתיות
48.1	56.3	54.9	56.4	63.2	62.0	0.7	0.9	0.9	נתיב חקלאי - סך הכל

הן בחינוך העברי והן בחינוך הערבי, היה משקלן היחסי של הבנות שלמדו במגמה העיונית-מדעית גבוה מזה של הבנים, וב-2011 הגיע חלקן בחינוך העברי ל-53% ובחינוך הערבי ל-64% מכלל תלמידי כיתות יב במגמה זו.

ב-2011 בנים היוו את הרוב הגדול של תלמידי **המגמות ההנדסיות** בחינוך העברי ומשקלם היחסי הגיע ל-69%, בעוד שבחינוך הערבי היחס היה הפוך והבנות היוו 54% מהתלמידים במגמות אלו.

שיעורי הזכאות לתעודת בגרות היו גבוהים יותר בקרב הבנות מאשר בקרב הבנים: בחינוך העברי 63% לעומת 54% ובחינוך הערבי 58% לעומת 40% מבין תלמידי כיתות יב, בהתאמה.

גם במגמה העיונית-מדעית ובמגמות ההנדסיות שיעורי הזכאות היו גבוהים יותר בקרב הבנות. **במגמה העיונית-מדעית** הגיעו שיעורי הזכאות בחינוך העברי ל-93% בקרב הבנות בהשוואה ל-89% בקרב הבנים, ובחינוך הערבי, ל-71% לעומת 60%, בהתאמה; ואילו **במגמות ההנדסיות** הגיעו שיעורי הזכאות בחינוך העברי ל-84% בקרב הבנות לעומת 79% בקרב הבנים, ובחינוך הערבי ל-85% לעומת 77%, בהתאמה.

גם שיעורי העומדים בדרישות הסף של האוניברסיטאות, מבין תלמידי כיתות יב, היו לרוב גבוהים יותר בקרב הבנות; הן בממוצעים הכוללים עבור החינוך העברי ועבור החינוך הערבי, והן בקרב תלמידי המגמות השונות.

תלמידי כיתות יב, זכאים לתעודת בגרות ועומדים בדרישות הסף של האוניברסיטאות, לפי מין, מגזר, נתיב לימוד וסוג מגמה, 2011

עמדו בדרישות הסף של האוניברסיטאות			זכאים לתעודת בגרות			תלמידים			
בנות	בנים	סך הכל	בנות	בנים	סך הכל	בנות	בנים	סך הכל	
חינוך עברי									
מספרים מוחלטים									
21,998	18,242	40,240	26,199	21,187	47,386	41,306	39,107	81,011	סך הכל
אחוז העומדים בדרישות הסף מבין תלמידי כיתות יב			אחוז הזכאים לתעודת בגרות מבין תלמידי כיתות יב			אחוזים			
53.3	46.6	49.7	63.4	54.2	58.5	51.4	48.6	100.0	סך הכל
56.7	46.1	51.1	65.8	52.8	59.1	52.7	47.3	100.0	נתיב עיוני - סך הכל
87.8	85.1	86.6	92.7	88.7	90.8	53.4	46.6	100.0	מזה: מגמה עיונית-מדעית
45.8	47.8	46.7	58.3	56.9	57.4	48.8	51.2	100.0	נתיב טכנולוגי - סך הכל
79.3	74.5	75.9	83.6	79.4	80.6	30.6	69.4	100.0	מגמות הנדסיות
48.5	28.2	38.9	61.0	40.0	51.0	53.6	46.4	100.0	מגמות טכנולוגיות
20.5	23.3	21.5	38.2	37.1	37.8	65.0	35.0	100.0	מגמות תעסוקתיות
59.6	54.6	56.3	68.5	59.7	63.2	51.1	48.9	100.0	נתיב חקלאי - סך הכל
חינוך ערבי									
מספרים מוחלטים									
4,723	2,780	7,503	6,519	3,887	10,406	11,251	9,587	20,847	סך הכל
אחוז העומדים בדרישות הסף מבין תלמידי כיתות יב			אחוז הזכאים לתעודת בגרות מבין תלמידי כיתות יב			אחוזים			
42.0	29.0	36.0	57.9	40.5	49.9	54.0	46.0	100.0	סך הכל
40.1	26.1	34.1	56.6	39.3	49.2	57.6	42.4	100.0	נתיב עיוני - סך הכל
58.9	48.5	55.1	71.2	59.7	67.0	63.9	36.1	100.0	מזה: מגמה עיונית-מדעית
44.4	31.7	38.0	59.8	41.8	50.8	50.1	49.9	100.0	נתיב טכנולוגי - סך הכל
76.9	69.5	73.6	84.6	76.8	81.0	54.3	45.7	100.0	מגמות הנדסיות
28.0	10.0	16.0	44.6	20.0	28.2	33.3	66.7	100.0	מגמות טכנולוגיות
17.3	12.6	15.5	40.5	26.9	35.2	61.2	38.8	100.0	מגמות תעסוקתיות
50.0	46.3	48.1	62.2	51.2	56.4	47.4	52.6	100.0	נתיב חקלאי - סך הכל

2. שינויים בהרכב אוכלוסיית התלמידים לפי נתיב לימוד

חינוך עברי לעומת חינוך ערבי

בעשור האחרון עלה משקלם היחסי של תלמידי הנתיב הטכנולוגי מ-32% מבין תלמידי כיתות יב-2000 ל-36% ב-2011. העלייה בחלקם של תלמידי הנתיב הטכנולוגי מבטאת בעיקר את השינויים שחלו בחינוך הערבי: חלקם היחסי של תלמידי הנתיב העיוני בכיתות יב ירד מ-70% ב-2000 ל-53% ב-2011, ואילו חלקם של תלמידי הנתיב הטכנולוגי עלה מ-28% ל-46%, בהתאמה.

בחינוך העברי, לעומת זאת, נשמרה לאורך השנים יציבות בחלקם היחסי של התלמידים בכל נתיב לימוד. חלקם של תלמידי יב בנתיב העיוני עמד בשנים אלו על 2/3 (64%-68%), חלקם של תלמידי הנתיב הטכנולוגי היה קרוב ל-1/3 (31%-34%), ואילו תלמידי הנתיב החקלאי מנו כאחוז אחד מבין תלמידי כתות יב.

תלמידי כיתות יב, לפי מגזר ונתיב לימוד, שנים ונבחרות

לוח 4.4

2011	2009	2007	2005	2003	2000	
סך כולל מספרים מוחלטים						
101,858	99,464	101,472	97,304	96,444	88,729	סך כולל
אחוזים						
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	סך כולל
63.5	65.1	66.3	64.9	64.0	67.1	נתיב עיוני
35.6	34.0	32.6	34.0	34.8	31.7	נתיב טכנולוגי
0.9	0.9	1.1	1.1	1.1	1.2	נתיב חקלאי
חינוך עברי מספרים מוחלטים						
81,011	79,811	82,316	81,366	82,057	76,149	סך הכל
אחוזים						
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	סך הכל
66.3	67.6	67.9	66.1	64.2	66.6	נתיב עיוני
32.8	31.5	30.9	32.8	34.5	32.2	נתיב טכנולוגי
0.9	0.9	1.2	1.2	1.3	1.2	נתיב חקלאי
חינוך ערבי מספרים מוחלטים						
20,847	19,653	19,156	15,938	14,387	12,580	סך הכל
אחוזים						
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	סך הכל
52.8	55.1	59.5	59.4	63.1	70.1	נתיב עיוני
46.5	44.3	39.6	39.9	36.8	28.5	נתיב טכנולוגי
0.7	0.6	0.9	0.7	0.1	1.4	נתיב חקלאי

מין

הנתונים על חלקם של הבנים והבנות בנתיבים העיוני והטכנולוגי מלמדים על כיווני התפתחות מנוגדים שהתרחשו בעשור האחרון.

בחינוך העברי עלה שיעור הבנים שלמדו בנתיב העיוני מ-59% ב-2000 ל-64% ב-2011, ואילו שיעורם בנתיב הטכנולוגי ירד מ-40% ל-35%, בהתאמה. לעומת זאת, שיעור הבנות שלמדו בנתיב העיוני ירד מ-73% ב-2000 ל-68% ב-2011, ועלה בנתיב הטכנולוגי מ-26% ל-31%, בהתאמה.

בחינוך הערבי, ירד חלקם של תלמידי הנתיב העיוני ועלה חלקם של תלמידי הנתיב הטכנולוגי בקרב שני המינים. בקרב הבנים עלה חלקם של תלמידי הנתיב הטכנולוגי מ-32% ב-2000 ל-50% ב-2011, ובקרב הבנות - מ-25% ל-43%, בהתאמה.

לוח 4.5 תלמידי כיתות יב, לפי מגזר, מין ונתיב לימוד, שנים ונחרות

2011	2009	2007	2005	2003	2000	
חינוך עברי						בנים
מספרים מוחלטים						
39,107	38,906	39,708	40,116	40,217	37,012	סך הכל
אחוזים						
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	סך הכל
64.4	64.4	63.9	61.2	58.0	59.3	נתיב עיוני
34.7	34.6	34.9	37.5	40.7	39.6	נתיב טכנולוגי
0.9	1.0	1.2	1.3	1.3	1.2	נתיב חקלאי
מספרים מוחלטים						בנות
מספרים מוחלטים						
41,306	40,905	41,856	41,250	41,840	39,137	סך הכל
אחוזים						
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	סך הכל
67.8	70.5	71.3	70.7	69.9	73.0	נתיב עיוני
31.3	28.6	27.5	28.3	28.7	25.9	נתיב טכנולוגי
0.9	0.9	1.2	1.0	1.4	1.2	נתיב חקלאי
חינוך ערבי						בנים
מספרים מוחלטים						
9,587	8,962	8,588	7,160	6,613	5,776	סך הכל
אחוזים						
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	סך הכל
48.7	50.7	55.4	54.9	58.4	66.7	נתיב עיוני
50.4	48.7	43.9	44.4	41.4	32.2	נתיב טכנולוגי
0.9	0.6	0.8	0.7	0.1	1.1	נתיב חקלאי
מספרים מוחלטים						בנות
מספרים מוחלטים						
11,251	10,691	10,468	8,778	7,774	6,804	סך הכל
אחוזים						
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	סך הכל
56.2	58.7	62.7	63.0	67.0	73.0	נתיב עיוני
43.1	40.6	36.3	36.2	32.9	25.4	נתיב טכנולוגי
0.7	0.7	0.9	0.8	0.0	1.6	נתיב חקלאי

פיקוח בחינוך העברי

בתי הספר בפיקוח החרדי אינם נוטים להגיש את תלמידיהם לבחינות הבגרות, ומשום כך חלק ניכר מתלמידיהם לומדים במגמות שאינן מכוונות לבחינות הבגרות.

הרוב הגדול של תלמידי הפיקוח החרדי - 80%, למדו במסגרת הנתבי העיוני, אך רק 0.1% מהם למדו במגמה העיונית-מדעית, ואילו במגמות ההנדסיות למדו 4%. לעומת זאת, 15% מתלמידי הפיקוח הכללי למדו במגמה העיונית-מדעית ו-12% מהם למדו במגמות ההנדסיות, בהשוואה ל-12% ול-10% בהתאמה, מבין תלמידי מינהל החינוך הדתי.

כמחצית מתלמידי הנתבי הטכנולוגי בפיקוח החרדי (11%) למדו במגמות התעסוקתיות שבהן סיכויי הזכאות לתעודת בגרות נמוכים יחסית; בעוד שבמערכות הפיקוח האחרות רוב תלמידי הנתבי הטכנולוגי למדו במגמות ההנדסיות ובמגמות הטכנולוגיות ומיעוטם למדו במגמות התעסוקתיות.

תלמידי כיתות יב בחינוך העברי, לפי פיקוח, נתיב לימוד וסוג מגמה, 2011

לוח 4.6

חקלאי	נתיב לימוד				עיוני		תלמידים סך הכל	מספרים מוחלטים	סך הכל פיקוח
	טכנולוגי			סך הכל	מגמה עיונית-מדעית	סך הכל			
	תעסוקתיות	טכנולוגיות	הנדסיות						
אחוזים									
0.9	7.9	14.3	10.7	32.8	12.2	66.3	100.0	81,011	
1.3	7.6	16.3	12.5	36.5	15.5	62.2	100.0	53,040	כללי
0.1	6.2	14.5	10.4	31.1	11.6	68.8	100.0	14,155	מינהל חינוך דתי
0.0	10.7	6.0	3.7	20.4	0.1	79.6	100.0	13,816	חרדי

ג. נבחנים בבחינות הבגרות וזכאים לתעודה

בעשור האחרון, החל ב-2001, אפשר משרד החינוך את תיקון ציוני הבגרות באנגלית ובמתמטיקה באמצעות בחינות מועד ב. השיפור בתנאי ההבחנות הביא לעלייה הן בשיעורי הזכאים לתעודת בגרות והן בשיעורי העומדים בדרישות הסף של האוניברסיטאות.

שיעור הזכאים לבגרות **בחינוך העברי** עלה מ-52% מבין תלמידי כיתות יב ב-2000 ל-56% ב-2001, וב**חינוך הערבי** - מ-42% ל-52%, בהתאמה. **השינויים בשיעורי הזכאות שחלו בחינוך הערבי** בעשור שחלף היו גדולים מאלה שחלו בחינוך העברי. בחינוך הערבי, החל מ-2002, נצפתה מגמה עקבית של ירידה בשיעור הזכאים לתעודת בגרות, עד שב-2008 חזר שיעור הזכאים ל-41%. הירידה נבלמה ב-2009 עם שיעור זכאים של 45%.

כפי שצוין, **שיעורי הזכאים שעמדו בדרישות הסף של האוניברסיטאות עלו אף הם** בעקבות הוספת מועד ב באנגלית ובמתמטיקה; בחינוך העברי חלה עלייה מ-44% מבין תלמידי כיתות יב ב-2000 ל-46% ב-2001, ובחינוך הערבי - מ-25% ל-32%, בהתאמה.

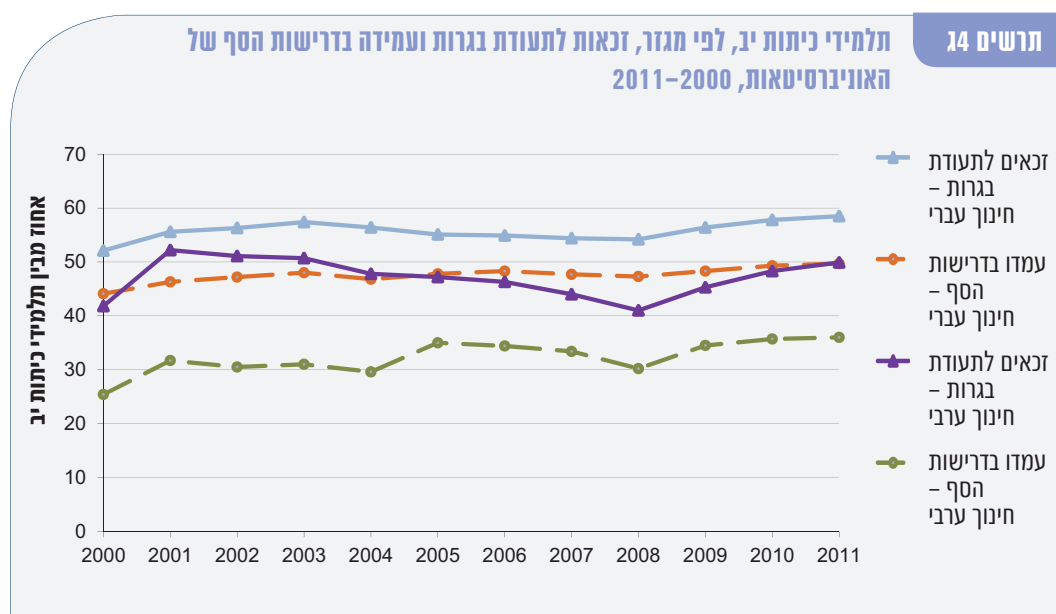
שיעור העומדים בדרישות הסף של האוניברסיטאות **בחינוך העברי** היה יציב יותר משיעור הזכאים לתעודת בגרות ובין השנים 2002-2009 הוא עמד על 47%-48%.

בחינוך הערבי, למרות מגמת הירידה בשיעורי הזכאות, איכותה של תעודת הבגרות עלתה: שיעורי העומדים בדרישות הסף, שהיו 30%-31% מבין תלמידי יב בשנים 2002-2004, עלו החל מ-2005 (להוציא את 2008) ל-33%-34%, ובכך צומצם מעט הפער במדד זה בין החינוך העברי לחינוך הערבי.

ב-2010/11 (מחזור תשע"א) ניגשו לבחינות הבגרות 84% מתלמידי כיתות יב, ולמעלה ממחצית מהתלמידים (57%) עמדו בבחינות ונמצאו זכאים לתעודה ואילו 47% מתלמידי המחזור (83% מבין הזכאים לתעודת בגרות), עמדו בדרישות הסף של האוניברסיטאות.⁶ בניכוי תלמידי הפיקוח החרדי, שרובם אינם ניגשים לבחינות הבגרות,⁷ הגיע שיעור הנבחנים ל-92%, שיעור הזכאים הגיע ל-64%, ושיעור העומדים בדרישות הסף של האוניברסיטאות הגיע ל-54% מתלמידי כיתות יב בחינוך העברי והערבי.

העלייה בשיעורי הזכאות לתעודת בגרות, שנצפתה ב-2009, נמשכה גם ב-2010 וב-2011, ושיעור הזכאים מבין כלל תלמידי כיתות יב עלה מ-56% ב-2010 ל-57% ב-2011. בחינוך העברי עלה שיעור הזכאים מ-58% ל-59%, ובחינוך הערבי - מ-48% ל-50% בהתאמה.

שיעור הזכאים שעמדו בדרישות הסף של האוניברסיטאות מבין כלל תלמידי כיתות יב שמר על יציבות בהשוואה ל-2010 - 47%; **בחינוך העברי** נצפתה עלייה קלה מ-49% ב-2010 ל-50% ב-2011, ואילו **בחינוך הערבי** נשמרה היציבות - 36% הן ב-2010 והן ב-2011.

בתי הספר בפיקוח החרדי נבדלים ממערכות הפיקוח האחרות, בין השאר, בתוכני הלימודים ובגישתם לנושא בחינות הבגרות וללימודים גבוהים. רובם אינם מגישים את תלמידיהם לבחינות הבגרות. עם זאת, בעשור האחרון שיעור הנבחנים במערכת פיקוח זו כמעט והכפיל עצמו מ-15% מתלמידי כיתות יב ב-2001 ל-28% ב-2011, ושיעור הזכאים לתעודת בגרות עלה מ-6% ל-10%, בהתאמה. גם במסגרת הפיקוח הכללי ובמנהל החינוך הדתי חלה עלייה במדדים אלה: שיעורי הנבחנים עלו מ-88% ל-93%, ושיעורי הזכאים עלו מ-63% ל-68%, בהתאמה.

באופן פרדוקסלי, עשור לאחר הוספת מועד ב, למרות העלייה המשמעותית בשיעורי הנבחנים והזכאים בכל אחת ממערכות הפיקוח בפני עצמה, מדדים אלו בכלל החינוך העברי השתנו אך במעט: שיעור הנבחנים עלה מ-79% ב-2001 ל-82% ב-2011 ושיעור הזכאים עלה מ-56% ל-58% בהתאמה. הפרדוקס נעלם כאשר בוחנים את הקשרים הסיבתיים בין הנתונים ("פרדוקס סימפסון"). בעשור שבין 2001 ל-2011, השתנה הרכב התלמידים בחינוך העברי: חלקם היחסי של תלמידי הפיקוח החרדי עלה מ-12% ל-17%, חלקם של תלמידי הפיקוח הכללי ירד מ-71% ל-65%, ואילו חלקם של תלמידי מינהל החינוך הדתי שמר על יציבות ועמד על 17% מתלמידי כיתות יב. כך, העלייה במשקלם היחסי של תלמידי הפיקוח החרדי, שרובם הגדול כלל אינם ניגשים לבחינות הבגרות (ב-2011 72% מביניהם

6 ניתן להבחין לקראת תעודת בגרות או לשפר תעודת בגרות לרמה העומדת בדרישות הסף של האוניברסיטאות באמצעות אחת ממסגרות ההזדמנות השנייה, כגון: בחינות משנה לנבחנים אינטרניים, בחינות בגרות אקסטרניות ומכינות קדם אקדמיות.

7 חלק מתלמידי הפיקוח החרדי (בעיקר בנות), ניגשים בסיום הלימודים לבחינות גמר.

לא ניגשו לבחינות הבגרות), ושיעורי הזכאות הנמוכים יחסית של אלה מביניהם שנגשו לבחינות, הביאו לכך שהעלייה בסך הכולל של שיעורי הנבחנים והזכאים בחינוך העברי אינה גדולה.

לוח 4.7 תלמידי כיתות יב, נבחנים בבחינות הבגרות וזכאים לתעודת בגרות, לפי פיקוח, שנים נבחרות

2011			2005			2001			
זכאים	נבחנים	תלמידי כיתות יב	זכאים	נבחנים	תלמידי כיתות יב	זכאים	נבחנים	תלמידי כיתות יב	
מספרים מוחלטים									
47,386	66,102	81,011	44,860	66,840	81,366	43,687	62,249	78,534	סך הכל
אחוז מתלמידי יב			אחוזים			אחוז מתלמידי יב			אחוזים
58.5	81.6	100.0	55.1	82.1	100.0	55.6	79.3	100.0	סך הכל
68.4	92.6	83.0	62.1	91.2	86.8	62.6	88.3	87.6	כללי ומינהל חינוך דתי - סך הכל
68.4	92.4	65.5	62.3	91.1	69.7	61.8	88.2	70.8	כללי
68.5	93.1	17.5	61.5	91.6	17.1	66.1	88.9	16.8	מינהל חינוך דתי
10.3	28.2	17.0	9.1	22.6	13.2	6.2	14.9	12.4	חרדי

בתי הספר בפיקוח החרדי נבדלים משתי מערכות הפיקוח האחרות גם בהרכב אוכלוסיית הנבחנים והזכאים שבהם. בדיקות לאורך שנים מלמדות כי שיעורי הניגשים לבחינות הבגרות מקרב תלמידי הפיקוח הכללי ומינהל החינוך הדתי, גבוהים אך במעט בקרב הבנות מאשר בקרב הבנים, בעוד שבפיקוח החרדי בנות מהוות את רובם המכריע של הנבחנים. במהלך העשור האחרון הצטמצם הפער בשיעורי הבנות והבנים הנבחנים במסגרת הפיקוח החרדי מ-28% מקרב הבנות לעומת 4% מקרב הבנים ב-2001, ל-38% לעומת 17%, בהתאמה, ב-2011. **שיעורי הזכאים מבין הנבחנים** היו אף הם גבוהים יותר בקרב הבנות וב-2011 קיבלו תעודת בגרות 45% מבין הבנות בהשוואה ל-12% מהבנים. כך קרה שבנות היוו את רובם המכריע הן של הנבחנים והן של הזכאים ב-2011 - 74% ו-91%, בהתאמה.

תלמידי כיתות יב, נבחנים ובחינות הבגרות וזכאים לתעודת בגרות בחינוך העברי, לפי מין ופיקוח, 2011

זכאים מבין הנבחנים	זכאים מבין התלמידים	נבחנים מבין התלמידים	זכאים	נבחנים	תלמידים	סך הכל	
אחוזים						מספרים מוחלטים	
כללי							
74.0	68.4	92.4	100.0	100.0	100.0	53,040	סך הכל
70.0	63.5	90.7	46.7	49.3	50.4	26,664	בנים
77.9	73.6	94.4	53.3	50.7	49.6	26,291	בנות
מינהל חינוך דתי							
73.6	68.5	93.1	100.0	100.0	100.0	14,155	סך הכל
67.5	62.1	92.0	42.7	46.5	47.2	6,668	בנים
78.8	74.5	94.5	57.3	53.5	52.8	7,458	בנות
חרדי							
36.5	10.3	28.2	100.0	100.0	100.0	13,816	סך הכל
12.4	2.1	17.2	8.6	25.5	43.3	5,775	בנים
44.8	17.2	38.5	91.4	74.5	56.7	7,557	בנות

4

שיעור הנבחנים ברמה מוגברת הוא אמצעי להערכת רמתה של תעודת הבגרות. בחינות הבגרות ניתנות לפי מספר יחידות הלימוד בכל מקצוע, מהרמה הבסיסית הכוללת 1-3 יחידות לימוד ועד לרמה המוגברת הכוללת 4 או יותר יחידות.

הנתונים מלמדים כי שיעורי הנבחנים ברמה מוגברת באנגלית ובמתמטיקה היו גבוהים יותר בחינוך העברי. ציון עובר ברמת 4 יחידות לימוד לפחות באנגלית מהווה אחת מדרישות הסף של האוניברסיטאות. ב-2011 הגיעו שיעורי הנבחנים ברמה מוגברת באנגלית ל-71% מהנבחנים בחינוך העברי לעומת 50% מהנבחנים בחינוך הערבי. במתמטיקה נבחנו ברמה מוגברת 34% מהנבחנים בחינוך העברי לעומת 28% בחינוך הערבי.

התמונה לגבי הפער בהישגים בין שני המגזרים משתנה עם בחינת נתוני המקצועות המדעיים האחרים: שיעור הנבחנים ברמה מוגברת במקצוע מדעי אחד לפחות בחינוך הערבי היה גבוה יותר ובהפרש ניכר מזה שבחינוך העברי: 48% לעומת 29% בהתאמה. שיעור הנבחנים במדעי המחשב בחינוך הערבי היה כפול מזה שבחינוך הערבי, שיעורי הנבחנים בכימיה ובביולוגיה היו גבוהים יותר בחינוך הערבי, ואילו בפיזיקה נמצא שיעור דומה של נבחנים בשני המגזרים.

המגמה העיונית-מדעית והמגמות ההנדסיות בולטות, הן בחינוך העברי והן בחינוך הערבי, בשיעורים גבוהים במיוחד של נבחנים ברמה מוגברת באנגלית, במתמטיקה ובמקצועות המדעיים האחרים.

שיעור הנבחנים ברמה מוגברת באנגלית בקרב **תלמידי המגמה העיונית-מדעית** בחינוך העברי הגיע ב-2011 ל-93% לעומת 72% בחינוך הערבי, והוא עשוי ללמד על כוונות להמשיך לימודים במוסדות ההשכלה הגבוהה, ואילו במתמטיקה נבחנו ברמה מוגברת 65% לעומת 40%, בהתאמה. שיעור הנבחנים ברמה מוגברת בפיזיקה הגיע ל-22% בחינוך הערבי בהשוואה ל-12% בחינוך הערבי, ובמדעי המחשב - ל-14% בהשוואה ל-3%, בהתאמה. עם זאת, שיעור הנבחנים ברמה מוגברת בכימיה ובביולוגיה במגמה זו בחינוך הערבי היה כמעט כפול מזה שבחינוך הערבי.

8 במקצועות המדעיים האחרים נכללים: פיזיקה, כימיה, ביולוגיה ומדעי המחשב.

חובם הגדול של **תלמידי המגמות ההנדסיות** – 86% בחינוך העברי ו-88% בחינוך הערבי, נבחנו אף הם ברמה מוגברת באנגלית. שיעור הנבחנים ברמה מוגברת במדעי המחשב במגמות אלו בחינוך העברי היה כפול מזה שבחינוך הערבי. אך במתמטיקה, בכימיה ובביולוגיה, שיעורי הנבחנים ברמה מוגברת היו גבוהים יותר בחינוך הערבי. בפיזיקה נמצא שיעור דומה של נבחנים בחינוך העברי ובחינוך הערבי.

בחינוך העברי נמצאו שיעורים דומים של בנים ובנות שנבחנו ברמה מוגברת באנגלית, במתמטיקה ובכימיה. עם זאת, שיעור הנבחנים ברמה מוגברת לפחות במקצוע מדעי אחד (להוציא מתמטיקה) היה גבוה יותר בקרב הבנים – 32% לעומת 26% בהתאמה. שיעורי הנבחנים בפיזיקה ובמדעי המחשב היו גבוהים פי 2.7 ו-2.6 בהתאמה, בקרב הבנים, אך בביולוגיה היה שיעור הבנות הנבחנות ברמה מוגברת גבוה יותר משיעור הבנים.

בחינוך הערבי שיעורי הנבחנים ברמה מוגברת באנגלית, במתמטיקה, בכימיה ובביולוגיה היו גבוהים יותר ובהפרש ניכר בקרב הבנות, ואילו בפיזיקה ובמדעי המחשב שיעורי הנבחנים ברמה מוגברת היו דומים בקרב הבנים ובקרב הבנות. יש לציין שממצאים אלה, לגבי הישגי הבנות בחינוך הערבי, משלימים את ממצאי בחינות המיצ"ב, לפיהם ציוני הבנות במגזר זה היו גבוהים מציוני הבנים בכל תחומי הדעת הנחקרים בבחינות המיצ"ב.

נבחנים ברמה מוגברת באנגלית, במתמטיקה ובמקצועות המדעיים האחרים, לפי מגזר, נתיב לימוד, סוג מגמה ומין, 2011

נבחני ברמה מוגברת							סך הכל	
במקצועות מדעיים אחרים					במתמטיקה	באנגלית		
מדעי המחשב	ניולוגיה	כימיה	פיזיקה	סך הכל				
אחוז מבין הנבחים							מספרים מוחלטים	
חינוך עברי								
8.0	14.0	6.2	9.0	29.0	34.4	70.6	66,102	סך הכל
6.6	16.5	6.8	8.0	30.2	35.5	75.4	41,856	נתיב עיוני - סך הכל
								מזה:
13.8	31.5	18.7	21.6	64.6	65.3	93.2	9,866	מגמה עיונית-מדעית
10.7	8.6	5.1	11.0	26.1	32.5	61.9	23,517	נתיב טכנולוגי - סך הכל
27.9	13.9	13.0	27.7	57.5	63.2	86.3	8,396	מגמות הנדסיות
1.1	5.4	0.8	2.1	8.8	18.1	56.0	9,842	מגמות טכנולוגיות
1.5	5.9	0.6	0.8	8.2	10.5	34.2	5,279	מגמות תעסוקתיות
5.8	47.1	6.3	6.3	50.0	37.9	71.4	702	נתיב חקלאי
								מין
11.9	11.7	5.5	13.5	31.7	35.1	69.8	31,317	בנים
4.6	16.1	6.8	5.0	26.4	33.9	71.3	34,785	בנות
חינוך ערבי								
3.6	33.9	15.5	9.2	48.1	27.8	49.9	19,010	סך הכל
1.5	46.2	18.4	6.0	55.4	23.4	48.7	10,034	נתיב עיוני - סך הכל
								מזה:
2.9	60.6	34.5	11.8	74.4	40.1	71.7	4,232	מגמה עיונית-מדעית
6.1	19.7	12.2	13.0	39.8	32.8	51.1	8,823	נתיב טכנולוגי - סך הכל
13.6	31.1	26.0	29.2	74.4	66.7	88.1	3,698	מגמות הנדסיות
0.0	10.4	2.5	2.1	14.2	10.4	26.1	2,368	מגמות טכנולוגיות
1.4	12.3	2.1	0.6	15.2	6.5	22.8	2,757	מגמות תעסוקתיות
0.7	45.3	12.7	0.0	46.0	30.0	60.0	150	נתיב חקלאי
								מין
4.2	26.6	11.1	10.0	41.5	24.5	43.7	8,321	בנים
3.2	39.6	19.0	8.6	53.2	30.3	54.7	10,689	בנות

4.5% מתלמידי כיתות יב ב-2011,⁹ 6% בחינוך העברי ו-4% בחינוך הערבי, קיבלו תעודת בגרות בהצטיינות. מבין הזכאים לתעודת בגרות, הן בחינוך העברי והן בחינוך הערבי, הגיע משקלם של המצטיינים ל-8%.

בחינוך העברי הגיעו שיעורי המצטיינים, הן במגמה העיונית-מדעית והן במגמות ההנדסיות, ל-14% מתלמידי כיתות יב - פי 2.5 משיעור המצטיינים הכולל בחינוך העברי.

בחינוך הערבי הגיעו שיעורי המצטיינים במגמות ההנדסיות ל-13% מבין תלמידי יב בהשוואה ל-5% במגמה העיונית-מדעית, 3% בקרב כלל תלמידי התיכון ו-4% בקרב כלל תלמידי החינוך הערבי.

בחינוך העברי נמצא קשר בין רמה חברתית-כלכלית של יישוב המגורים לבין הסיכויים לקבלת תעודת בגרות בהצטיינות. לדוגמה, שיעור מקבלי תעודת בגרות בהצטיינות מבין כלל הזכאים שהתגוררו ביישובים במעמד חברתי-כלכלי גבוה (אשכולות 8-10) היה כפול מהשיעור שנמצא בקרב תלמידים שהתגוררו ביישובים במעמד נמוך (אשכולות 1-3), 12% לעומת 6%, בהתאמה.

בחינוך הערבי, שיעור מקבלי תעודת בגרות בהצטיינות היה גבוה יותר בקרב תלמידים שהתגוררו ביישובים במעמד בינוני (אשכולות 4-7) מאשר בקרב תלמידים שהתגוררו ביישובים במעמד נמוך (אשכולות 1-3), 11% לעומת 7.5% בהתאמה.

9 החישוב לגבי החינוך העברי אינו כולל את תלמידי הפיקוח החרדי שרובם אינם ניגשים לבחינות הבגרות.

זכאים לתעודת בגרות בהצטיינות, לפי מגזר, נתיב לימוד, סוג מגמה, מין ומעמד חברתי-כלכלי של יישוב המגורים, 2011

לוח 4.10

מספרים מוחלטים	חינוך עברי			חינוך ערבי			מספרים מוחלטים	מגמות טכנולוגיות	מגמות תעסוקתיות	מגמות טכנולוגיות	מגמות תעסוקתיות
	תלמידים	מצטיינים מבין התלמידים	מצטיינים מבין הזכאים	מצטיינים מבין העומדים בדרישות הסף של האוניברסיטאות	מצטיינים מבין הזכאים	מצטיינים מבין התלמידים					
67,195	5.6	8.2	9.5	20,847	3.8	7.7	10.7	מגמות טכנולוגיות	מגמות תעסוקתיות	מגמות טכנולוגיות	מגמות תעסוקתיות
42,694	5.7	7.9	9.0	10,982	2.7	5.5	7.9	מגמות טכנולוגיות	מגמות תעסוקתיות	מגמות טכנולוגיות	מגמות תעסוקתיות
9,870	13.6	14.9	15.7	4,300	5.3	7.9	9.6	מגמות טכנולוגיות	מגמות תעסוקתיות	מגמות טכנולוגיות	מגמות תעסוקתיות
23,744	5.4	8.7	10.5	9,672	5.1	10.1	13.5	מגמות טכנולוגיות	מגמות תעסוקתיות	מגמות טכנולוגיות	מגמות תעסוקתיות
8,106	13.5	15.9	16.8	3,735	13.0	16.1	17.7	מגמות טכנולוגיות	מגמות תעסוקתיות	מגמות טכנולוגיות	מגמות תעסוקתיות
10,717	1.4	2.6	3.4	2,919	0.2	0.9	1.5	מגמות טכנולוגיות	מגמות תעסוקתיות	מגמות טכנולוגיות	מגמות תעסוקתיות
4,921	0.7	1.6	2.7	3,018	0.1	0.4	0.9	מגמות טכנולוגיות	מגמות תעסוקתיות	מגמות טכנולוגיות	מגמות תעסוקתיות
731	6.4	10.1	11.3	156	מגמות טכנולוגיות	מגמות תעסוקתיות	מגמות טכנולוגיות	מגמות תעסוקתיות
33,332	5.1	8.0	9.3	9,587	3.0	7.4	10.4	מגמות טכנולוגיות	מגמות תעסוקתיות	מגמות טכנולוגיות	מגמות תעסוקתיות
33,749	6.1	8.2	9.6	11,251	4.6	7.8	10.8	מגמות טכנולוגיות	מגמות תעסוקתיות	מגמות טכנולוגיות	מגמות תעסוקתיות
1,974	3.4	6.3	8.5	16,713	3.8	7.5	10.5	מגמות טכנולוגיות	מגמות תעסוקתיות	מגמות טכנולוגיות	מגמות תעסוקתיות
51,387	4.6	7.0	8.3	2,906	5.3	10.9	13.5	מגמות טכנולוגיות	מגמות תעסוקתיות	מגמות טכנולוגיות	מגמות תעסוקתיות
13,769	9.5	12.1	13.1	184	3.8	7.1	8.9	מגמות טכנולוגיות	מגמות תעסוקתיות	מגמות טכנולוגיות	מגמות תעסוקתיות

1 החישוב לגבי החינוך העברי אינו כולל את תלמידי הפיקוח החרדי שרובם אינם ניגשים לבחינות הבגרות.

4.1 מפה

תלמידי כיתות יב הזכאים לתעודת בגרות, ביישובים המונים 20,000 תושבים ויותר, 2011

המפה מציגה את היישובים שמנו 20,000 תושבים ויותר, לפי שיעור הזכאים לתעודת בגרות מבין תלמידי כיתות יב. שיעורי זכאות נמוכים נמצאו ביישובים יהודיים המאופיינים בשיעור גבוה של אוכלוסייה חרדית, ביישובים ברמה חברתית-כלכלית נמוכה, ביישובים ערביים ובדוויים.

שיעורי הזכאות הנמוכים ביותר – פחות מ-10% – נמצאו בערים **מודיעין עילית, ביתר עילית ובני ברק**. רובם המכריע של תלמידי כיתות יב בערים אלו (בין 91% ל-95%), למדו בבתי ספר השייכים לפיקוח החרדי, שאינם נוטים להגיש את תלמידיהם לבחינות הבגרות. בשונה מערים אלו, **באלעד**, למרות ש-83% מתלמידי יב בעיר למדו במסגרת הפיקוח החרדי, הגיע שיעור הזכאים ל-32%. יצוין כי ערים אלו משויכות לאשכולות חברתיים-כלכליים 1-3, הנמצאים בתחתית המדד החברתי-כלכלי.

בירושלים הגיע משקלם של תלמידי הפיקוח החרדי ל-54% מתלמידי כיתות יב בחינוך העברי. כתוצאה מכך הגיע שיעור הניגשים לבחינות הבגרות בעיר ל-48% בלבד בהשוואה ל-82% בכלל החינוך העברי, ואילו שיעור הזכאים עמד על 31% בהשוואה ל-58%, בהתאמה. **מבין הניגשים לבחינות הבגרות** הגיע שיעור הזכאים לבגרות בירושלים ל-64% בהשוואה ל-72% בכלל החינוך העברי, אך **אחוז הזכאים בעלי תעודת בגרות העומדת בדרישות הסף של האוניברסיטאות**, הגיע בירושלים ל-88% בהשוואה ל-85% בכלל החינוך העברי.

שיעורי זכאות גבוהים נמצאו ביישובים יהודיים ממרכז הארץ המאופיינים ברמה חברתית-כלכלית גבוהה, ובכך שהתלמידים שהתגוררו בהם לא למדו במסגרת חרדית.

שיעור הזכאות הגבוה ביותר נמצא **בקרית אונו** והגיע ל-83% מתלמידי כיתות יב, ואחריו **בנשר, בהוד השרון, ברמת השרון, במודיעין-מכבים-רעות, ברעננה ובגבעתיים**, המשויכות לאשכולות חברתיים-כלכליים 7-9. שיעורי הזכאות ביישובים אלה הגיעו ל-78%-80% מבין תלמידי כיתות יב.

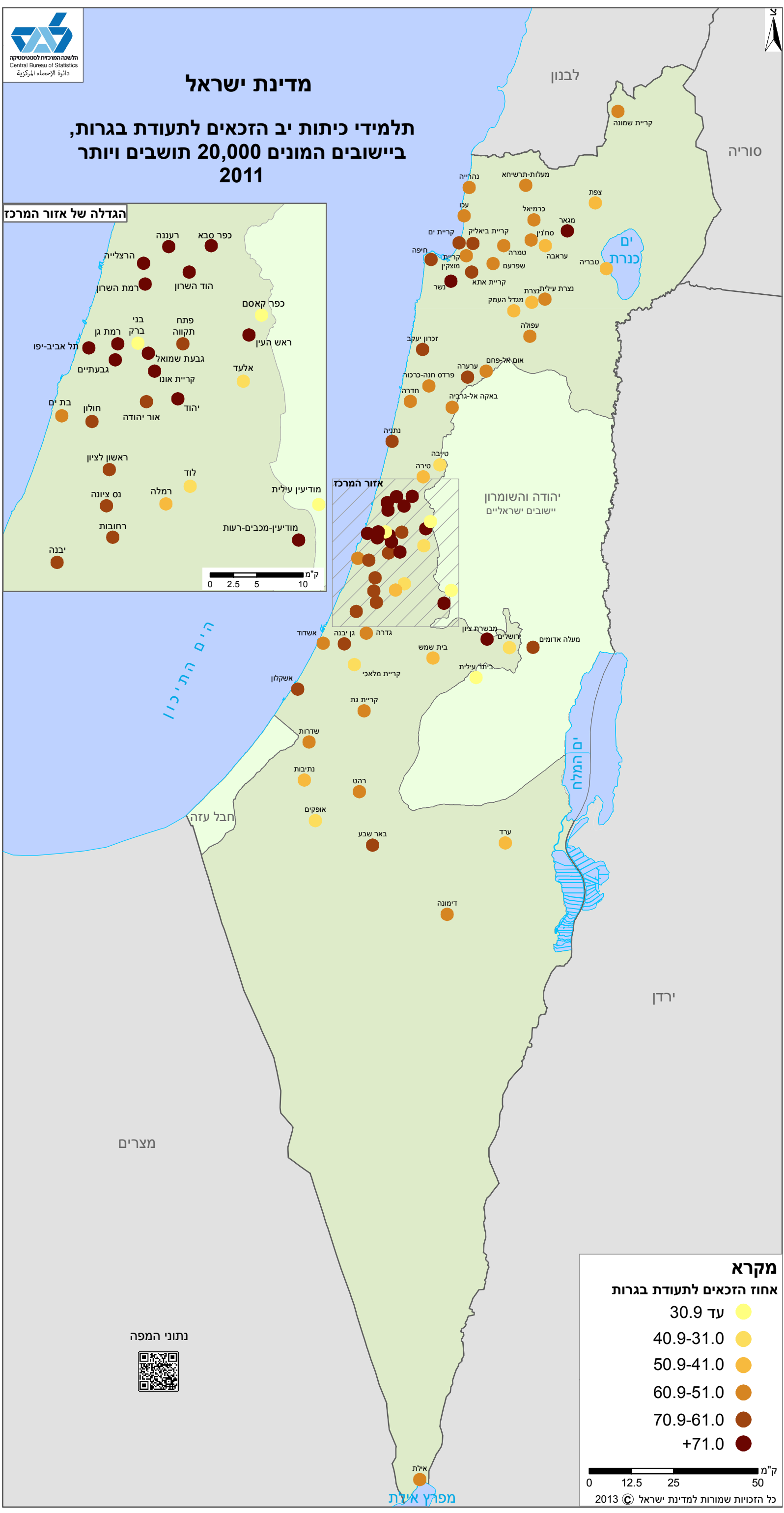
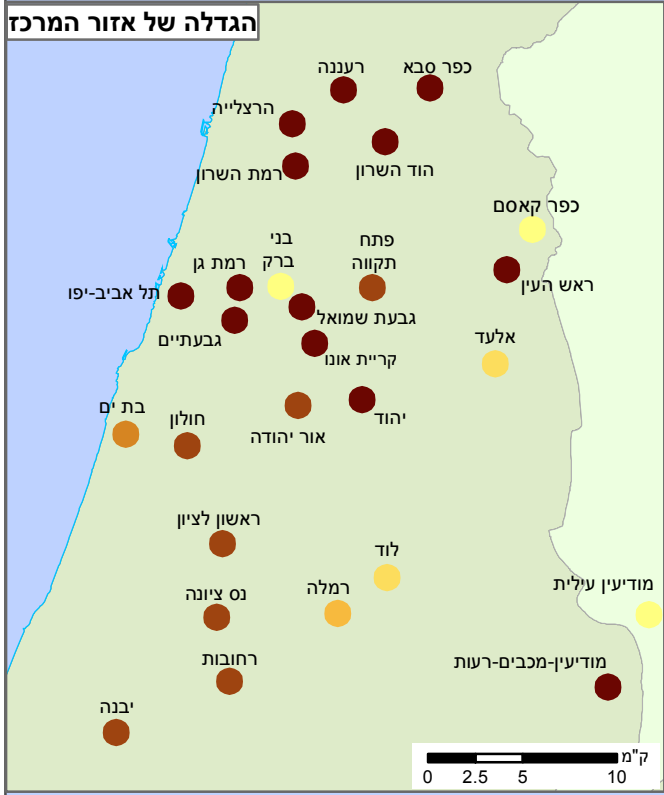
בתל אביב-יפו, המשויכת אף היא למעמד חברתי-כלכלי גבוה (אשכול 8), הגיעו שיעורי הזכאים לתעודת בגרות ל-72% מבין תלמידי כיתות יב, ובחיפה – המשויכת לאשכול 7 – ל-69%.

השיעור הגבוה ביותר של זכאים לתעודת בגרות ביישובים הערביים נמצא **במגאר** – 80% מבין תלמידי כיתות יב, ואחריו **בערעה** – 63%, **בטמרה ובאום אל-פחם** 58%-57%, בהתאמה.

מדינת ישראל

תלמידי כיתות יב הזכאים לתעודת בגרות,
ביישובים המונים 20,000 תושבים ויותר
2011

הגדלה של אזור המרכז

מקרא
אחוז הזכאים לתעודת בגרות

עד 30.9	●
40.9-31.0	●
50.9-41.0	●
60.9-51.0	●
70.9-61.0	●
+71.0	●

ק"מ 0 12.5 25 50
כל הזכויות שמורות למדינת ישראל © 2013

תחזית תלמידים במערכת החינוך לשנת 2019

תיבה 4.1

תחזית התלמידים נועדה לאמוד את מספר התלמידים הצפוי במערכת לשנים הקרובות ומתבססת על שיעורי מעבר שנתיים של תלמידים משלב אחד למשנהו על-סמך נתוני תלמידים "פרטניים" וכן תחזית לכניסת תלמידים חדשים למערכת.¹

ממצאים עיקריים:

מספר התלמידים הכולל במערכת החינוך צפוי לגדול מכ-1.565 מיליון תלמידים בשנת 2012, לכ-1.744 מיליון תלמידים בשנת 2019, תוספת של כ-182 אלף תלמידים.

בחינוך היסודי מספר התלמידים צפוי לגדול מכ-920 אלף תלמידים בשנת 2012 לכ-1.044 מיליון תלמידים בשנת 2019 - גידול של 13.4%. **בחטיבות הביניים** מספר התלמידים צפוי לגדול מכ-269 אלף תלמידים בשנת 2012 לכ-293 אלף תלמידים בשנת 2019 - גידול של 9.2%. **בחטיבות העליונות** מספר התלמידים צפוי לגדול מכ-376 אלף תלמידים בשנת 2012 לכ-407 אלף תלמידים בשנת 2019 - גידול של 8.3%.

תלמידים במערכת החינוך, לפי דרג חינוך, מגזר ופיקוח, שנים בחרות

לוח 1

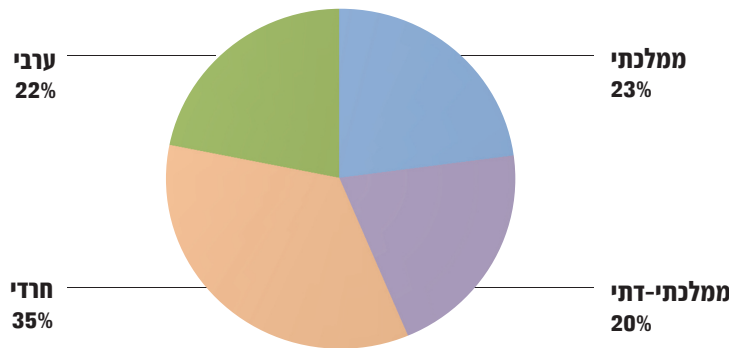
מחצית שיוני שנת 2019-2013	מחצית שיוני שנת 2012-2001	תחזית ל-2019		2012		2001		
		אחוזים	מספרים מוחלטים	אחוזים	מספרים מוחלטים	אחוזים	מספרים מוחלטים	
אחוזים								
1.68	1.53	100	1,744,457	100	1,565,086	100	1,324,791	סך הכל
1.93	1.90	60	1,043,566	59	920,362	56	748,060	חינוך יסודי
1.38	0.91	17	293,493	17	268,684	18	243,105	חטיבת ביניים
1.25	1.09	23	407,398	24	376,040	25	333,626	חטיבה עליונה
חינוך עברי								
1.00	-0.15	41	711,240	43	672,182	52	682,999	ממלכתי
2.33	0.96	14	248,265	13	211,165	14	190,101	ממלכתי-דתי
3.29	4.53	19	327,993	17	264,868	12	162,627	חרדי
1.32	3.38	26	456,959	27	416,871	22	289,064	חינוך ערבי

בחינוך הממלכתי: מספר התלמידים צפוי לגדול מכ-672 אלף בשנת 2012 לכ-711 אלף תלמידים בשנת 2019 - גידול של 5.8%. **בחינוך הממלכתי-דתי** מספר התלמידים צפוי לגדול מכ-211 אלף בשנת 2012 לכ-249 אלף תלמידים בשנת 2019 - גידול של 17.7%. **בחינוך החרדי** מספר התלמידים צפוי לגדול מכ-265 אלף בשנת 2012 לכ-327 אלף תלמידים בשנת 2019 - גידול של 23.8%.

1 להרחבה ראו אתר האינטרנט של הלמ"ס, חינוך והשכלה, תחזיות מערכת החינוך (רקע, הגדרות ומתודולוגיה).

בחינוך הערבי מספר התלמידים צפוי לגדול מכ-417 אלף תלמידים בשנת 2012 לכ-456 אלף תלמידים בשנת 2019 - גידול של 9.6%.
 כשבוחנים את הרכב תוספת התלמידים, שהסתכמה בכ-182 אלף תלמידים במהלך השנים 2012-2019, לפי מגזרי המערכת השונים, עולה כי כ-22% מהתוספת בשנים אלו הייתה במגזר הערבי וכ-35% נוספים - במגזר החרדי (תרשים א).

תרשים א חלוקת תוספת התלמידים בשנים 2012-2019, לפי פיקוח

יחד עם זאת, בקצב הגידול השנתי של המגזרים השונים חלו שינויים בולטים במהלך התקופה. בחינוך הערבי קצב הגידול השנתי ירד מ-3.38% בממוצע לשנה, במהלך השנים 2001-2012 ל-1.32% בממוצע, בשנים 2013-2019 (ירידה של 61%). בחינוך החרדי קצב הגידול השנתי ירד מ-4.53% בממוצע לשנה, ל-3.29% בתקופת התחזית (ירידה של 27%).

לעומת זאת, בחינוך העברי בפיקוח הממלכתי, קצב השינוי השנתי עלה מ-0.15% בממוצע לשנה (קצב שלילי), בשנים 2001-2012, לגידול של כ-1% לשנה בתקופת התחזית. בפיקוח הממלכתי-דתי קצב הגידול עלה מ-0.96%, ל-2.33% בממוצע לשנה (גידול של 142%).

תרשים ב גידול שנתי ממוצע של תלמידים, לפי דרג חינוך ופיקוח, 2001-2012 ו-2013-2019

3. המשך לימודים גבוהים של מסיימי תיכון

38.9% ממסיימי תיכון בשנת תשנ"א (1990/91) החלו ללמוד לימודים גבוהים (אקדמיים) תוך 8 שנים מסיים לימודיהם. עם השנים, אחוז המתחילים ללמוד לימודים גבוהים עלה, ומבין מסיימי התיכון בתשס"ג (2002/03) 45.4% החלו לימודים גבוהים תוך 8 שנים. תוך עשור התמונה השתנתה, כאשר חל גידול חד בשיעור הלומדים במכללות האקדמיות ומגמה הפוכה בשיעור הלומדים באוניברסיטאות: 17.7% בלבד ממסיימי תיכון בשנת תשס"ג החלו ללמוד תוך 8 שנים באוניברסיטאות ו-16.7% החלו ללמוד במכללות האקדמיות. שיעורם של מסיימי התיכון אשר החלו ללמוד לימודים גבוהים באוניברסיטה הפתוחה ירד עם השנים (מ-8.5% ל-7.1%), ושיעורם של מסיימי התיכון אשר החלו ללמוד במכללות לחינוך נותר יציב עם עלייה מתונה.

לוח 4.11 המשך לימודים גבוהים של מסיימי תיכון, בתוך 8 שנים מסיום לימודיהם התיכוניים, שנים נבחרות

תשנ"א 1990/91	תשנ"ג 1992/93	תשנ"ה 1994/95	תשנ"ז 1996/97	תשנ"ט 1998/99	תש"ס 1999/00	תשס"א 2000/01	תשס"ב 2001/02	תשס"ג 2002/03	
מספרים מוחלטים									
64,168	73,621	77,672	82,203	88,758	89,875	93,055	95,612	94,596	סך כולל
אחוזים									
38.9	41.8	44.0	43.3	43.6	42.8	43.1	44.5	45.4	המשיכו לימודים - סך הכל
21.2	21.0	20.8	20.1	19.7	18.6	18.3	18.2	17.7	אוניברסיטאות
8.5	8.4	8.5	7.9	7.5	7.1	6.9	7.2	7.1	האוניברסיטה הפתוחה
6.0	8.5	10.6	11.5	12.3	13.1	14.1	15.6	16.7	מכללות אקדמיות
3.2	3.9	4.2	3.8	4.1	3.9	3.8	3.8	3.9	מכללות לחינוך
61.1	58.2	56.0	56.7	56.4	57.2	56.9	55.1	54.6	לא המשיכו לימודים - סך הכל

כאמור, מתוך מסיימי תיכון בתשס"ג, 45.4% החלו לימודים גבוהים תוך 8 שנים; 38.8% מהגברים לעומת 51.5% מהנשים. בחינוך העברי, 48.2% מסך מסיימי התיכון בשנת תשס"ג החלו לימודים גבוהים תוך 8 שנים; 41.7% מהגברים ו-54.5% מהנשים. לעומת זאת, בחינוך הערבי, 28.9% ממסיימי התיכון בשנת תשס"ג החלו לימודים גבוהים תוך 8 שנים; 21.2% מהגברים ו-35.4% מהנשים.

4. נשירה מבתי ספר שבפיקוח משרד החינוך

רמת הנשירה מהווה מדד להצלחתם או לאי-הצלחתם של התלמידים בלימודים ולהצלחתה של מערכת החינוך "להחזיק" בתלמידיה.

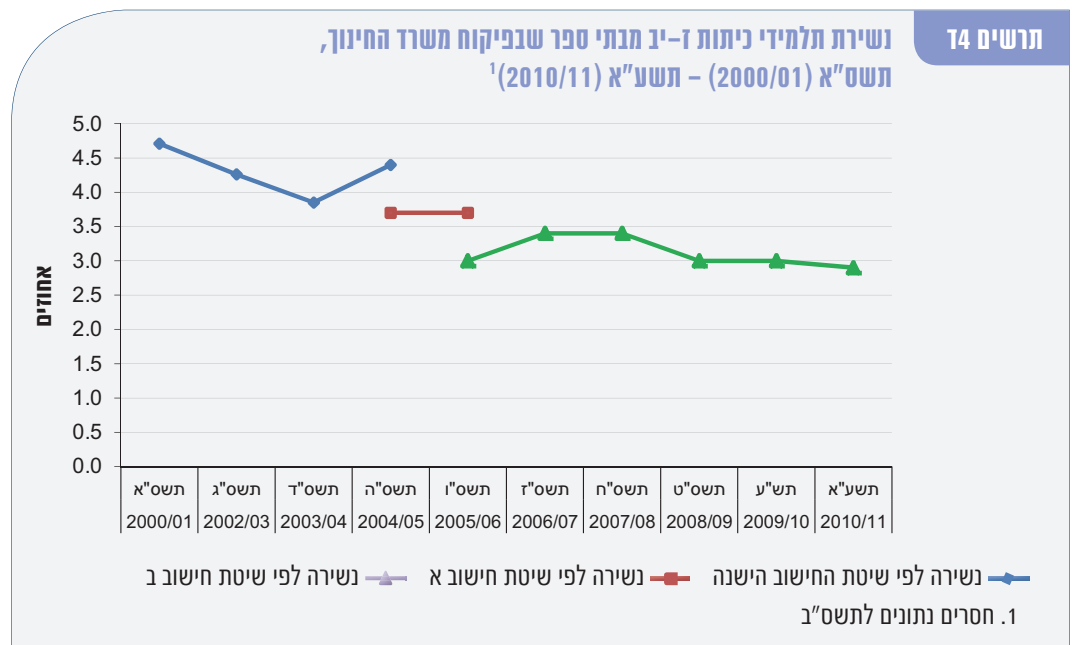
אפיון הנושרים מאפשר איתור אוכלוסיות הנמצאות בסכנת נשירה וחזקן על ידי מערכת החינוך. מידת הנשירה בכל ישוב מהווה את אחד המדדים לרמת החינוך באותו ישוב.

אפיון דפוסי הנשירה בפרק זה מציג תמונה מעניינת של מסלולים אלטרנטיביים למסלול המקובל של בני הנוער: לימודים בתיכון, בגרות, שירות צבאי, חינוך גבוה. **חלק מבני הנוער הנושרים עוברים ללמוד בישיבה, חלקם עוברים ללמוד במוסדות שבפיקוח משרד התמ"ת וחלקם יוצאים לעבוד. הנשירה ממסגרות לימוד של משרד החינוך יכולה לנבוע מאי-הצלחתו של התלמיד בלימודיו או מבחירתו במסלול אחר.**

בסעיף זה נבחן הקשר שבין מאפייני התלמיד ומאפייני בית הספר שבו הוא לומד, לבין סיכוייו לנשור בדרגות כיתה שונות. כמו כן, נבחן הקשר שבין מאפיינים אלו לבין מעבר הנושרים למסגרות לימוד שאינן בפיקוח משרד החינוך.

נתוני הנשירה מוצגים בראייה היסטורית לאורך השנים, בכמה נקודות זמן. במשך השנים בוצעו שינויים בשיטת חישוב הנשירה, עובדה שיצרה שברים בסדרה.

נתוני נשירת תלמידים בין השנים תשס"א-תשס"ה (2000/01-2004/05) מתייחסים רק לתלמידי כיתות ז-יב. חישוב נשירת התלמידים בכיתות הנמוכות יותר, מכיתה א ועד כיתה יב, החל רק בשנת הלימודים תשס"ו (2005/06).

תרשים T4 מציג את תמונת הנשירה בקרב תלמידי כיתות ז-יב מבתי הספר שבפיקוח משרד החינוך, לאורך עשור. בסדרה יש שתי נקודות שבירה: שבר ראשון בתשס"ה (שיטת חישוב א), בוצע שינוי שהוביל לחישוב מדויק יותר של מספר הנושרים ביחס לשנת לימודים מסוימת, ופתר את הבעיה של "ספירת יתר". ספירת היתר "הקטינה" את אחוז הנושרים בכ-0.7 נקודות האחוז בתשס"ה (3.7% לעומת 4.4%). שבר שני בסדרה (שיטת חישוב ב) נראה בתשס"ו כאשר בוצע שינוי נוסף בחישוב התלמידים הנושרים: תלמידים השוהים בחו"ל ותלמידים נושרים שחזרו ללימודים לא חושבו כנושרים. כתוצאה מכך, שיעור הנשירה של תלמידים בכיתות ז-יב ירד בכ-0.4 נקודות האחוז בתשס"ו (3.3% לעומת 3.7%).

יש מגמת ירידה באחוז התלמידים הנושרים. בין השנים תשס"א לתשס"ה (שיטת החישוב הראשונה) נרשמה ירידה של כ-0.3 נקודות האחוז. ירידה קטנה באחוז התלמידים הנושרים נראית גם בין השנים תשס"ו לתשע"א, מ-3.0% ל-2.9%.

נשירת תלמידים מבתי ספר שבפיקוח משרד החינוך, לפי מגזר, דרגת כיתה ותכונות נבחרות, תשס"א (2000/01), תשע"א (2010/11)

תשס"א ובמעבר לתשס"ב						תשע"א ובמעבר לתשע"ב										
נשירה					נשירת תלמידים בכיתות ז-יב	מספרים מוחלטים	נשירה					נשירת תלמידים בכיתות ז-יב	תלמידים בכיתות ז-יב	נשירת תלמידים בכיתות ז-יב	מספרים מוחלטים	
יב	יא	י	ז-ט	א-ו			יב	יא	י	ז-ט	א-ו					
אחוזים						אחוזים						מספרים מוחלטים				
סך כולל																
1.6	6.6	6.3	4.5	4.7	628,091	1.6	5.8	3.3	2.3	0.4	2.9	688,604	1.6	1,477,209	סך הכל תלמידים	
מין																
2.0	8.4	8.2	5.8	6.0	317,965	2.4	9.2	4.7	3.1	0.5	4.2	347,233	2.2	750,207	בנים	
1.2	4.8	4.3	3.2	3.3	310,126	0.8	2.4	1.8	1.4	0.3	1.5	341,371	0.9	727,002	בנות	
חינוך עברי																
1.5	6.5	5.4	4.1	4.3	521,134	1.5	6.2	2.8	1.7	0.5	2.6	532,596	1.5	1,126,909	סך הכל	
1.1	5.3	5.1	3.7	3.8	361,696	1.1	3.3	2.6	1.5	0.4	1.9	332,022	1.2	662,492	ממלכתי	
0.8	5.6	6.2	4.1	4.2	91,031	0.9	3.6	2.6	1.3	0.3	1.8	94,336	1.0	208,088	ממלכתי-דתי	
4.6	13.7	6.4	6.0	7.2	68,407	4.0	17.0	3.6	2.4	0.8	5.3	106,238	2.6	256,329	חרדי	
ארץ לידה																
1.2	5.2	4.2	3.3	3.5	418,225	1.5	5.7	2.4	1.5	0.4	2.3	477,204	1.3	1,038,414	ילידי ישראל	
2.6	11.4	10.1	7.2	7.8	102,909	2.0	9.9	5.9	4.2	2.6	5.2	55,392	4.2	88,495	ילידי חו"ל	
חינוך ערבי																
2.1	7.4	10.7	6.3	6.6	106,957	1.7	4.4	4.9	4.1	0.2	4.0	156,008	1.9	350,300	סך הכל	
2.0	7.6	10.2	6.2	6.5	75,837	1.2	3.7	4.6	3.6	0.2	3.5	107,647	1.7	234,441	ערבי	
0.7	5.4	10.2	4.1	4.9	13,113	2.0	3.5	5.4	3.4	0.1	3.5	15,744	1.7	33,762	דרוזי וצ'רקסי	
3.6	8.3	12.9	8.6	8.6	18,007	3.2	7.3	5.7	6.0	0.4	5.8	32,617	2.5	82,097	בדווי	

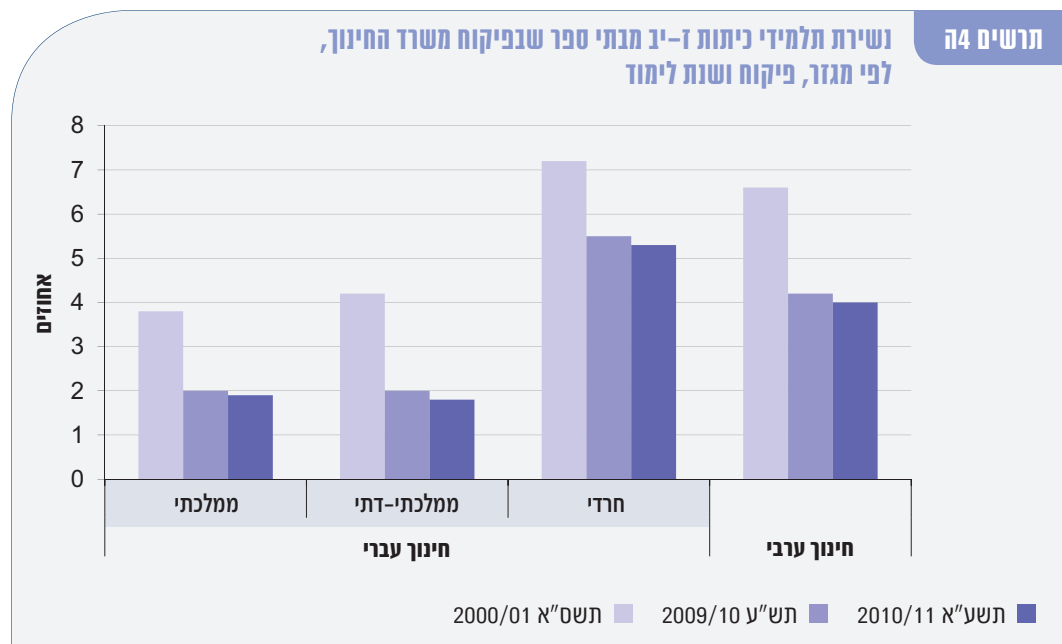
שיעורי נשירה גבוהים יותר בקרב בניו מאשר בקרב בנות: מגמה זו נשמרת לאורך השנים. בחטיבת הביניים שיעור הבנים הנושרים גבוה יותר מפי שניים משיעור הבנות. בחטיבה העליונה לאורך השנים, הפער גדל. בתשע"א שיעור הנשירה בקרב הבנים בחטיבה העליונה, גבוה כמעט פי 3 משיעור בקרב הבנות.

שיעורי נשירה גבוהים בבתי הספר שבפיקוח החרדי: שיעור הנשירה בפיקוח החרדי בכיתות ז-יב עומד על יותר מ-5%, אך מזנק באופן חד בכיתה יא ליותר מ-10%. בתשע"א נרשם שיעור נשירה של 17% בקרב תלמידי כיתה יא בחינוך החרדי. נתון זה קשור למעבר בני נוער הלומדים בפיקוח החרדי לשיבות.

ילידי חו"ל נושרים יותר מילידי ישראל בכל דרגות הכיתה ואחוז הנשירה שלהם עומד בתשע"א על 4.2% בכיתות ז-יב, מ-7.8% בתשס"א ל-5.2% בתשע"א.

בחינוך הערבי, אחוז הנשירה בקרב תלמידי כיתות ז-יב ירד מ-6.6% בתשס"א ל-4.0% בתשע"א.

לאורך השנים בולט אחוז הנשירה הגבוה של תלמידי המגזר הבדואי.

במהלך העשור, מאז תשס"א ועד תשע"א, נרשמה ירידה משמעותית באחוזי הנשירה, הן בחינוך העברי והן בחינוך הערבי. ירידה זו מוסברת בחלקה על ידי שינויים בשיטת החישוב של שיעור הנשירה.

בלוח 4.13 מוצגים נתונים על מעבר תלמידים נושרים למסגרות לימוד במוסדות שבפיקוח משרד התמ"ת ועל נושרים שעברו ללימוד בשיבות. ניפוי הנושרים העוברים ללימוד במסגרת אחרת נותן את שיעור הנושרים "האמיתי" – אותם נושרים שלא עברו ללימוד במסגרת אחרת.

חישוב אחוז התלמידים שנשרו ועברו ללימוד במסגרות לימוד חלופיות קיים החל מתשס"ו.

תלמידי ניתוח ז-י שנשרו מבתי ספר שפיקוח משרד החינוך ועברו ללמוד במסגרת לימוד פורמלית¹ אחרת, לפי תכונות ובחרות, תשס"ו (2005/06), תשע"א (2010/11)

נושאים שלא נמצאים במסגרת חינוך פורמלית (נשירה "אמיתית")	נשרו בתשס"ו ובמעבר לתשס"ז					נשרו בתשע"א ובמעבר לתשע"ב					מספרים מוחלטים	סך הכל	
	נושאים הנמצאים במסגרת חינוך פורמלית אחרת		נושאים מבתי ספר שבפיקוח משרד החינוך, מבין התלמידים	החלו ללמוד בתשס"ו	מספרים מוחלטים	נושאים הנמצאים במסגרת חינוך פורמלית אחרת		נושאים מבתי ספר שבפיקוח משרד החינוך, מבין התלמידים	החלו ללמוד בתשע"א	מספרים מוחלטים			
	עברו ללמוד (נשירה "אמיתית")	עברו למוסד של התמ"ת				עברו למוסד של התמ"ת	עברו ללמוד (נשירה "אמיתית")						
	אחוזים					אחוזים							
	2.5	10.4	8.3	18.7	3.0	654,491	1.9	13.9	19.4	33.3	2.9	688,604	
בנים	3.4	14.2	9.0	23.2	4.4	331,903	2.5	18.7	21.7	40.3	4.2	347,233	
בנות	1.6	0.3	6.1	6.4	1.7	322,588	1.3	0.3	13.0	13.3	1.5	341,371	
חינוך עברי													
	2.1	14.8	7.8	22.6	2.7	520,189	1.7	20.1	15.8	35.9	2.6	532,596	סך הכל
פיקוח ממלכתי	1.9	0.5	12.1	12.6	2.1	340,237	1.4	0.4	27.0	27.4	1.9	332,022	
פיקוח ממלכתי-דתי	1.9	5.0	8.4	13.4	2.2	91,891	1.4	2.1	19.0	21.1	1.8	94,336	
פיקוח חרדי	3.1	41.3	0.9	42.2	5.3	88,061	2.6	48.1	2.0	50.2	5.3	106,238	
ארץ לידה													
ילידי ישראל	1.7	19.2	7.1	26.3	2.3	432,935	1.3	24.2	16.8	41.0	2.3	477,204	
ילידי חו"ל	3.8	3.4	9.6	13.0	4.4	87,254	4.3	4.5	12.0	16.5	5.2	55,392	
חינוך ערבי													
	4.0		9.3	9.3	4.4	134,302	2.9	0.0	27.5	27.5	4.0	156,008	סך הכל
ערבי דרוזי	3.8		9.6	9.6	4.2	94,616	2.5	0.1	27.6	27.6	3.5	107,647	
וצ'רקסי	2.5		13.4	13.4	2.9	14,549	1.7	0.0	51.1	51.1	3.5	15,744	
בדווי	5.6		7.4	7.4	6.1	25,137	4.6	0.0	20.3	20.3	5.8	32,617	

1 מסגרת לימוד פורמלית - מסגרות לימוד שעליהן יש רישום בלמי"ס. חשוב לציין כי ייתכן שקיימות מסגרות לימוד אלטרנטיבות, שללמי"ס אין רישום על הלומדים בהן.

בתשע"א (2010/11) ובמעבר לתשע"ב (2011/12) אחוזי הנשירה ממערכת החינוך מצטמצמים בשליש כאשר מקזזים מהם את התלמידים שעברו ללמוד במסגרות לימוד פורמליות אחרות (מ-2.9% ל-1.9%).

לאורך השנים, אחוז התלמידים הנושרים שעוברים ללמוד במוסדות שבפיקוח משרד התמ"ת עלה באופן משמעותי: בתשס"ו, 8.3% מהתלמידים הנושרים עברו ללמוד במוסדות של התמ"ת, לעומת 19.4% בתשע"א. גם במעבר ללימודים בישיבות קיים גידול: בתשס"ו, 10.4% מהתלמידים הנושרים עברו ללמוד בישיבות, לעומת 13.9% בתשע"א (20.1% מהתלמידים שנשרו בתשע"א עברו ללמוד בישיבות).

המעבר למוסדות לימוד אחרים מצמצם את הנשירה ממערכת החינוך הן בחינוך העברי (מ-2.6% ל-1.7% בתשע"א, ומ-2.7% ל-2.1% בתשס"ו), והן בחינוך הערבי (מ-4.0% ל-2.9% בתשע"א, ומ-4.4% ל-4.0% בתשס"ו).

בחינוך הערבי בולטת לאורך השנים העלייה הניכרת במעבר ללימודים במוסדות התמ"ת, בעיקר במגזר הדרוזי ובמגזר הצ'רקסי; 51.1% מהתלמידים הנושרים במגזר הדרוזי ובמגזר הצ'רקסי עברו למוסדות של התמ"ת בתשע"א (2010/11) לעומת 13.4% בתשס"ו (2005/06). גם בשאר המגזרים בחינוך הערבי חלה עלייה ניכרת באחוז התלמידים הנושרים שעברו ללמוד במוסדות שבפיקוח משרד התמ"ת.

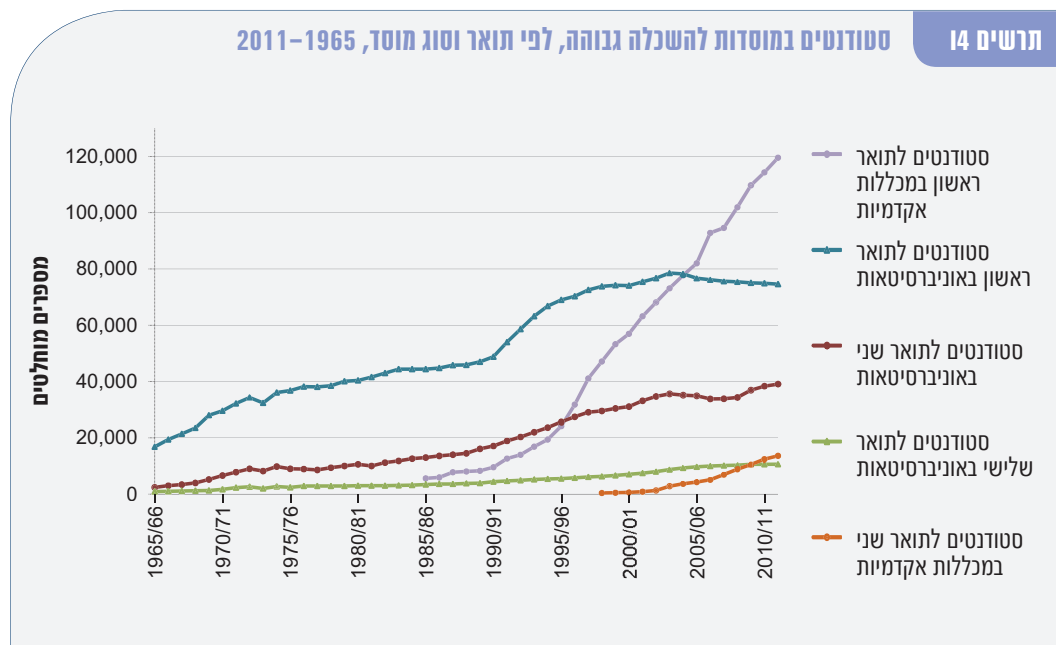
5. השכלה גבוהה

א. סטודנטים

מערכת ההשכלה הגבוהה בישראל עברה שינויים דרמטיים במהלך 64 שנות קיומה של המדינה. בשנת הלימודים האקדמית תשי"ב (1951/52), 4 שנים לאחר קום המדינה, למדו 3,394 סטודנטים בשני מוסדות להשכלה גבוהה בישראל – האוניברסיטה העברית בירושלים והטכניון בחיפה. בשנת הלימודים האקדמית תשע"ב (2011/12) למדו 258.7 אלף סטודנטים ב-70 מוסדות להשכלה גבוהה בישראל, הכוללים 7 אוניברסיטאות (כאשר האחרונה בהם, אוניברסיטת בן גוריון, פתחה שעריה בשנת תשכ"ט-1969), 36 מכללות אקדמיות ו-26 מכללות לחינוך. בתשע"ב (2011/12), 125 אלף סטודנטים למדו באוניברסיטאות, 101.8 אלף סטודנטים למדו במכללות האקדמיות ו-31 אלף סטודנטים למדו במכללות לחינוך. 194 אלף סטודנטים למדו לקראת תואר ראשון, 52.6 אלף למדו לקראת תואר שני ו-10.6 אלף סטודנטים למדו לתואר שלישי.¹⁰ מבין הסטודנטים שלמדו לתואר ראשון, 38% למדו באוניברסיטאות, 47% למדו במכללות אקדמיות (מהם 19% במכללות לא מתוקצבות) ו-14% למדו במכללות אקדמיות לחינוך. 45 אלף סטודנטים למדו במסלול האקדמי של האוניברסיטה הפתוחה, מהם 41.4 אלף למדו לתואר ראשון, והיתר למדו לתואר שני.

סטודנטים במוסדות להשכלה גבוהה, לפי תואר וסוג מוסד, 1965–2011

תרשים 14

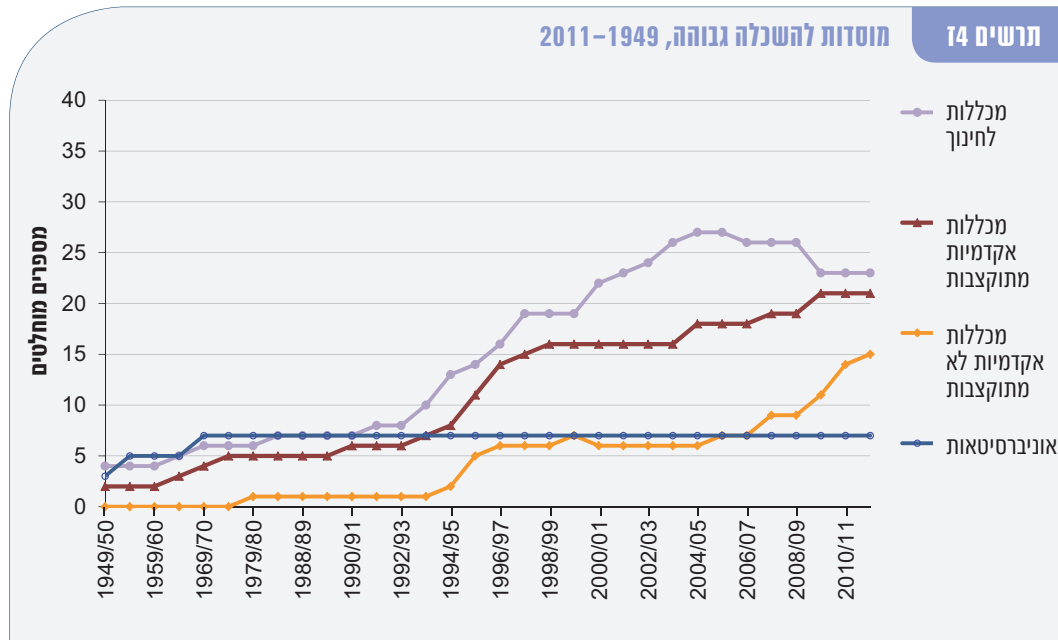

הרחבת הנגישות להשכלה גבוהה החלה בהקמת האוניברסיטה הפתוחה בשנת תשל"ד (1974) ובראשית שנות השמונים כאשר נפתחו המכללות האקדמיות הראשונות. מתחילת שנות התשעים חלה עלייה משמעותית בפתיחת מכללות אקדמיות כמענה להגברת הביקוש להשכלה גבוהה. כתוצאה מכך חלה עלייה בשיעורי הלמידה במוסדות אקדמיים, אשר נבעה מהשינויים הבאים:

1. גידול מהיר של האוכלוסייה בגילי הלימוד, בעיקר בעקבות העלייה מחבר העמים.
2. גידול במספר הזכאים לתעודת בגרות בעקבות מדיניות מכוונת של משרד החינוך להגברת הזכאויות.
3. הרחבת המקצועות הנלמדים (כגון: הנדסה, אופטומטריה, ביטוח ועוד) הביאה לדרישה ללימודים ברמה אקדמית במקום ההכשרה העל-תיכונית שהייתה מקובלת בעבר.
4. הרחבת הפריסה הגאוגרפית של המוסדות האקדמיים לפריפריה.

10 בנוסף, 1,487 סטודנטים למדו לקראת תעודה אקדמית.

התנופה האדירה של המכללות החלה בתשנ"ה (1995), עם העברת תיקון לחוק המועצה להשכלה גבוהה שאפשר פתיחת מכללות אקדמיות המעניקות תואר ראשון, ובהמשך גם תארים מתקדמים. 21 מהמכללות האקדמיות הן מכללות ציבוריות המתוקצבות על ידי המדינה ו-15 הן מכללות פרטיות אשר אינן מתוקצבות על ידי המדינה.

מין

בשנת הלימודים תש"ם (1979/80) נשים היו מיעוט בקרב הסטודנטים באוניברסיטאות בכל התארים. עשור אחר כך, בתש"ן (1989/90) נשים היו מחצית מכלל הסטודנטים לתואר ראשון, כאשר בתש"ס (1999/2000) אחוז הנשים הולמודות לתואר ראשון הגיע לשיא של כ-57%. בתשע"ב (2011/12) הנשים היו 54.5% מכלל הסטודנטים. בתואר שני באוניברסיטאות שיעור הנשים הולך וגדל, ובתשע"ב הן היו כ-58% מכלל הסטודנטים לתואר שני. בתואר שלישי, החל מתש"ס (1999/2000), נשים מהוות רוב בקרב הסטודנטים (52%).

בקרב סטודנטים לתואר ראשון במכללות האקדמיות נשים היו מיעוט ורק בתשע"ב (2011/12) שיעורן היה מחצית מכלל הסטודנטים לתואר ראשון. במכללות לחינוך שיעורן של הנשים תמיד היה גבוה מאוד, אך עם השנים הוא יורד מעט. בשנת תשע"ב (2011/12) שיעור הנשים היה 80% מכלל הסטודנטים לתואר ראשון ושני.

תחום לימוד

בשנת הלימודים תש"ל (1969/70) התחום הנלמד ביותר בתואר ראשון באוניברסיטאות היה מדעי הרוח, (35% מהסטודנטים). לעומת זאת, בתשע"א (2010/11) רק 18.5% מהסטודנטים באוניברסיטאות למדו מדעי הרוח. בשנה זו, התחום הנלמד ביותר היה מדעי החברה (28% מהסטודנטים לתואר ראשון).

יתר התחומים שנלמדו לתואר ראשון באוניברסיטאות בתש"ל (1969/70) היו מדעי החברה (28%), הנדסה ואדריכלות (14.3%), מדעי הטבע ומתמטיקה (12%), משפטים (6%) ורפואה ומקצועות עזר רפואיים (3.7% בלבד). בשנת תשע"א התמונה השתנתה, כאשר במקביל לירידה בביקוש למדעי הרוח חלה עלייה בביקוש ליתר התחומים: הנדסה ואדריכלות למדו 20% מהסטודנטים לתואר ראשון, מדעי הטבע ומתמטיקה למדו כ-15% ורפואה ומקצועות עזר רפואיים למדו 10%. אחוז הסטודנטים למשפטים ירד במהלך השנים והגיע ל-4% בתשע"א. תחום חדש שהתפתח עם השנים הוא עסקים ומדעי הניהול, אך אחוז הלומדים תחום זה באוניברסיטאות נמוך יחסית, 3.4% בתשע"א.

במכללות האקדמיות התמונה שונה מאוד. בתש"ן (1989/90), יותר ממחצית מהלומדים לתואר ראשון (51.2%) למדו עסקים ומדעי הניהול, 28% נוספים למדו מדעי הרוח ו-21% למדו הנדסה ואדריכלות. עם השנים נפתחו מכללות רבות ותחומי הלימוד גונו. בתשע"א (2010/11) התחום הנלמד ביותר היה מדעי החברה (23.8%) ואחריו עסקים

ומדעי הניהול (22.6%). בתחום מדעי הרוח למדו רק 9% מסך הסטודנטים. הנדסה ואדריכלות למדו 20% מסך הלומדים לתואר ראשון במכללות האקדמיות בתשע"א ונתון זה נמצא גם בתשע"ב (2011/12). תחום נוסף אשר התפתח במהירות במכללות האקדמיות היה משפטים – 15% מהסטודנטים בתשע"ב (בעיקר במכללות הפרטיות).

בתואר שני, התחום הנלמד ביותר באוניברסיטאות, הן בעבר והן בהווה הוא מדעי הרוח – 23% מהסטודנטים בתש"ם (1979/80) ו-24% בתשע"א (2010/11). כמו כן, מדעי החברה ועסקים ומדעי הניהול שמרו על מקומם בשתי התקופות. לעומת זאת, בתחום הנדסה ואדריכלות חלה ירידה משמעותית משנת תש"ם, שבה למדו כ-15% מכלל הלומדים לתואר שני, ל-7.4% בתשע"א. גם במדעי הטבע ומתמטיקה וברפואה ומקצועות עזר רפואיים חלה ירידה בין שתי התקופות; במדעי הטבע ומתמטיקה חלה ירידה מ-13.8% בתש"ם ל-10.7% בתשע"א, וברפואה ומקצועות עזר רפואיים חלה ירידה מ-10.7% בתש"ם ל-6.4% בתשע"א. במשפטים חלה עלייה חדה באחוז הלומדים לתואר שני מ-1.5% בתש"ם ל-6.4% בתשע"א.

במכללות האקדמיות שנת תש"ן (1989/90) הייתה השנה הראשונה שבה ניתן היה ללמוד לתואר שני בעקבות תיקון נוסף לחוק ההשכלה הגבוהה, ובשנים הראשונות הייתה אפשרות ללמוד לתואר שני במכללות הפרטיות בלבד. בתש"ן היו 544 סטודנטים לתואר שני במכללות האקדמיות, וכולם למדו בתחום עסקים ומדעי הניהול. בתשנ"ב התמונה החלה להשתנות: מספר הסטודנטים לתואר שני שילש את עצמו, וכ-4.5% מכלל הסטודנטים למדו בתחום מדעי הרוח. בתשע"א למדו 9,318 סטודנטים לתואר שני במכללות האקדמיות, כאשר כ-50% למדו עסקים ומדעי הניהול, כ-20% למדו מדעי הרוח וכ-18% למדו מדעי החברה. יתר הסטודנטים למדו הנדסה ואדריכלות (4.3%), מדעי הטבע ומתמטיקה (3.7%) ומשפטים (2.4%).

בתואר שלישי, אשר נלמד באוניברסיטאות בלבד, התמונה משתנה. בשנת תש"ם (1979/80) כמעט מחצית מהסטודנטים לתואר שלישי למדו מדעי הטבע ומתמטיקה ועוד 26% למדו מדעי הרוח. בתשע"א (2010/11) כ-38% למדו מדעי הטבע ומתמטיקה ו-26% למדו מדעי הרוח. במדעי החברה אחוז הלומדים עלה מ-9% בתש"ם ל-14% בתשע"א, וברפואה ומקצועות עזר רפואיים חלה עלייה מ-1.3% בשנת תשמ"ג ל-7% בשנת תשע"א, בהתאמה. גם בתחומים משפטים ועסקים ומדעי הניהול חלה עלייה במשך השנים, אם כי מתונה יותר.

4

ב. מקבלי תארים במוסדות להשכלה גבוהה

בשנת הלימודים תשע"א (2010/11), העניקו המוסדות להשכלה גבוהה בישראל תארים אקדמיים ל-64 אלף סטודנטים, מהם 44.8 אלף קיבלו תואר ראשון, 17.6 אלף קיבלו תואר שני, ו-1.5 אלף – תואר שלישי.¹¹ 42% ממקבלי תואר ראשון למדו באוניברסיטאות ו-51% למדו במכללות האקדמיות ובמכללות לחינוך. השאר למדו באוניברסיטה הפתוחה. במהלך העשורים האחרונים נתוניהם הדמוגרפיים של מקבלי התארים השתנו מאוד.

מין

בשנת תש"ן (1989/90) שיעור הנשים מכלל מקבלי תואר ראשון היה 51.7% באוניברסיטאות ו-45.6% באוניברסיטה הפתוחה. עם השנים חלקן של הנשים עלה ובתשע"א הן היוו 57% ממקבלי תואר ראשון באוניברסיטאות ו-60% ממקבלי תואר ראשון באוניברסיטה הפתוחה. גם במכללות האקדמיות שיעור הנשים עלה מאוד עם השנים, כאשר בתשנ"ה (1994/95) שיעורן היה 35% בלבד, ובתשע"א הן היו יותר ממחצית ממקבלי תואר ראשון (52.5%). לעומת זאת, שיעור הנשים במכללות לחינוך ירד. בשנת תש"ן הן היוו 83.8% ממקבלי תואר ראשון, בתש"ס (1999/2000) שיעורן הגיע לשיא של 88.5% ומאז שיעורן יורד ובתשע"א (2010/11) הן היוו 81.5% מסך מקבלי תואר ראשון במכללות לחינוך.

11 765 בוגרים נוספים קיבלו תעודה אקדמית אחרת.

גיל

הגיל החציוני של מקבלי תואר ראשון באוניברסיטאות נשאר יציב במהלך העשורים האחרונים. בתש"ן (1989/90) הגיל החציוני היה 26.6, בשנת תש"ס הוא ירד ל-26.1 שנים אך מאז עולה הגיל החציוני. בתשע"א הגיל החציוני של מקבלי תואר ראשון באוניברסיטאות עמד על 26.8 שנים, והוא הנמוך ביותר מבין מסגרות ההשכלה הגבוהה. במכללות האקדמיות הגיל החציוני של מקבלי תואר ראשון עלה, כאשר בתשנ"ה הוא היה 26.8 ובתשע"א - 27.6. באוניברסיטה הפתוחה הגיל החציוני ירד, כאשר בתש"ן הוא היה 40.9 ומאז ועד תשע"א הוא ירד בתשע שנים.

קבוצת אוכלוסייה

בקרב מקבלי תואר ראשון, אחוז הערבים עלה באופן משמעותי במהלך העשורים האחרונים. בתשנ"ה (1994/95) 4.8% בלבד ממקבלי תואר ראשון באוניברסיטאות היו ערבים. במכללות האקדמיות ובאוניברסיטה הפתוחה הערבים היוו 1.5% ממקבלי תואר ראשון ובמכללות לחינוך אחוז הערבים היה 3.8% בלבד. מתשנ"ה, אחוז הערבים עלה בהתמדה, ובשנת תשע"א (2010/11) 9.6% מבין מקבלי תואר ראשון באוניברסיטאות היו ערבים ו-87.3% היו יהודים. במכללות האקדמיות 4.2% מבין מקבלי תואר ראשון היו ערבים ו-93.1% היו יהודים. אחוז דומה של ערבים היה גם באוניברסיטה הפתוחה, ואילו במכללות לחינוך אחוז הערבים עלה במידה ניכרת והגיע ל-30% ממקבלי תואר ראשון.

מקבלי תואר ראשון במוסדות להשכלה גבוהה, לפי סוג מוסד, מין, גיל וקבוצת אוכלוסייה, שנים נבחרות

אחוזים, אלא אם כן צוין אחרת

תשע"א 2010/11	תשס"ה 2004/05	תשנ"ה 1994/95	תשמ"ז 1986/87	
44,846	36,314	17,247	8,845	סך כולל - מספרים מוחלטים
אוניברסיטאות				
18,877	17,827	13,154	8,845	סך הכל - מספרים מוחלטים
100.0	100.0	100.0	100.0	מין - סך הכל
42.8	41.1	44.7	50.0	גברים
57.2	58.9	55.3	50.0	נשים
26.8	26.3	26.2	26.6	גיל חציוני
קבוצת אוכלוסייה				
90.4	92.2	95.2	94.7	יהודים ואחרים
87.3	90.0	94.9	94.7	מזה: יהודים
9.6	7.8	4.8	5.3	ערבים
מכללות אקדמיות				
17,705	10,914	1,299	..	סך הכל - מספרים מוחלטים
100.0	100.0	100.0	..	מין - סך הכל
47.5	51.5	61.5	..	גברים
52.5	48.5	38.5	..	נשים
27.6	27.3	26.8	..	גיל חציוני
קבוצת אוכלוסייה				
95.8	95.6	98.5	..	יהודים ואחרים
93.1	94.1	98.2	..	מזה: יהודים
4.2	4.4	1.5	..	ערבים
האוניברסיטה הפתוחה				
3,081	1,858	650	..	סך הכל - מספרים מוחלטים
100.0	100.0	100.0	..	מין - סך הכל
40.1	39.6	44.8	..	גברים
59.9	60.4	55.0	..	נשים
31.9	30.8	39.0	..	גיל חציוני
קבוצת אוכלוסייה				
95.9	96.9	98.4	..	יהודים ואחרים
93.9	96.7	98.4	..	מזה: יהודים
4.1	3.1	1.6	..	ערבים
מכללות לחינוך				
5,183	5,715	2,144	..	סך הכל - מספרים מוחלטים
100.0	100.0	100.0	..	מין - סך הכל
18.5	16.2	16.0	..	גברים
81.5	83.8	84.0	..	נשים
28.7	28.3	29.2	..	גיל חציוני
קבוצת אוכלוסייה				
70.3	67.2	96.2	..	יהודים ואחרים
69.6	66.9	96.2	..	מזה: יהודים
29.7	32.8	3.8	..	ערבים

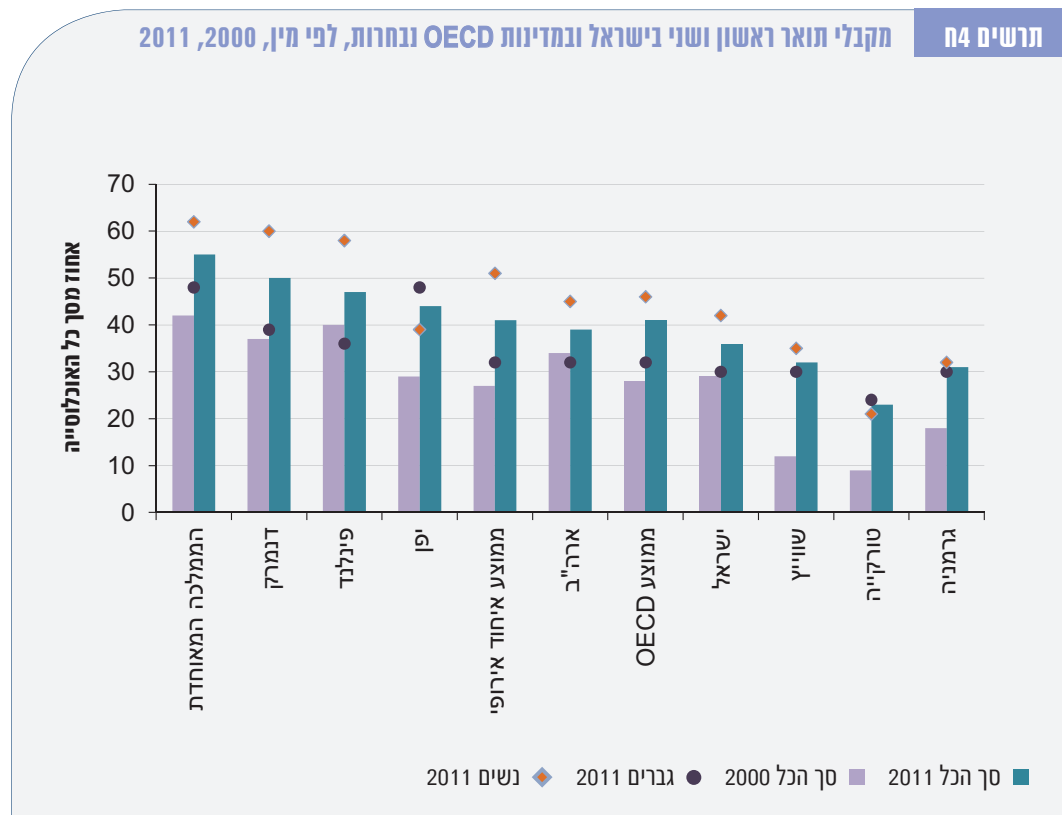

ג. מקבלי תארים ממוסדות להשכלה גבוהה - השוואה בין-לאומית

בשנת 2002 כ-30% מכלל האוכלוסייה בישראל היו אקדמאים, כאשר 29% מהם קיבלו תואר ראשון ותואר שני. אחוז זה נמוך מממוצע מדינות ה-OECD (31%). בשנת 2011, אחוז מקבלי תואר ראשון ושני מכלל האוכלוסייה בישראל עלה ל-36%, כאשר גם בממוצע מדינות ה-OECD חלה עליה ל-39%. בפולין אחוז מקבלי תואר ראשון ושני היה הגבוה ביותר (58%) ובמקסיקו ובטורקיה אחוז זה היה הנמוך ביותר (21%-23% בהתאמה).

יש הבדל בין אחוז הגברים האקדמאים לאחוז הנשים האקדמאיות, כאשר ברוב המדינות אחוז הנשים האקדמאיות גבוה באופן משמעותי. בישראל ההפרש בין נשים לגברים היה 12% בשנת 2011, ובדנמרק ובפינלנד ההפרש היה מעל 20%. לעומת זאת, בטורקיה וביפן אחוז הגברים האקדמאים היה גבוה יותר מאחוז הנשים האקדמאיות.

יש לציין כי מקור הפער שבין אחוז הנשים האקדמאיות לאחוז הגברים האקדמאים בישראל נובע מלימודים לקראת תואר ראשון. בלימודים לקראת תואר שני הפער מצטמצם, ואינו משמעותי.

שיעור מקבלי תואר שלישי מכלל האוכלוסייה בישראל נמוך רק ב-0.1% מהממוצע במדינות ה-OECD. בשנת 2000, 0.9% מכלל האוכלוסייה היו בעלי תואר שלישי (כאשר הממוצע במדינות ה-OECD היה 1.0%), ובשנת 2011 שיעור זה עלה ל-1.5% מכלל האוכלוסייה (כאשר הממוצע ב-OECD היה 1.6%). בשווייץ, שיעור בעלי תואר שלישי מקרב האוכלוסייה הוא הגבוה ביותר (3.2% בשנת 2011), עלייה של 0.8% משנת 2000. לעומת זאת, בטורקיה שיעור בעלי תואר שלישי מקרב האוכלוסייה הוא הנמוך ביותר, 0.4% בלבד בשנת 2011. בממלכה המאוחדת ובדנמרק חלה העלייה הגבוהה ביותר בין השנים 2000 ל-2011 - עלייה של כ-1%.

מקבלי תואר שלישי בישראל ובמדינות OECD נבחרות, שנים נבחרות

תרשים ט4

